

Sprawozdanie z egzaminu maturalnego 2016

Przedmioty humanistyczne

CENTRALNA KOMISJA EGZAMINACYJNA

Arkusz zawiera informacje prawne. Informacje do momentu rozpoczęcia egzaminu.

MHM 2016

miejsce na naklejkę

UZUPEŁNIA ZDAJĄCY

KOD PESEL

EGZAMIN MATURALNY Z HISTORII MUZYKI

POZIOM ROZSZERZONY

DATA: 10 maja 2016 r.

GODZINA ROZPOCZĘCIA: 14:00

CZAS PRACY: 180 minut

LICZBA PUNKTÓW DO UZYSKANIA: 100

Instrukcja dla zdającego

- Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 30 stron i płytę z nagrań. Eventualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
- Arkusz zawiera 27 zadań. Do wybranych dołączone są przykłady dźwiękowe nagrane kolejno na płycie. Zadania te oznaczone są ♁. Przed zapoznaniem się z przykładami dźwiękowymi przeczytaj uważnie treści poleceń.
- Rozwiązania zadań zanieś w miejscu na to przeznaczonym.
- Pisz czytelnie. Używaj długopisu pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
- Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
- Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
- Na tej stronie oraz na karcie odpowiedzi używaj wyraźnie przekreślonej przyklej naklejkę z kodem.
- Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.
- Kolejność nagrań została zamieszczona na 2 stronie.

Liczba punktów do uzyskania: 50

16 MAJA 2016

Godzina rozpoczęcia: 14:00

Czas pracy: 180 minut

Liczba punktów do uzyskania: 50

Arkusz zawiera informacje prawne. Informacje do momentu rozpoczęcia egzaminu.

CENTRALNA KOMISJA EGZAMINACYJNA

Arkusz zawiera informacje prawne. Informacje do momentu rozpoczęcia egzaminu.

MHM 2016

miejsce na naklejkę

UZUPEŁNIA ZDAJĄCY

KOD PESEL

EGZAMIN MATURALNY Z HISTORII SZTUKI

POZIOM ROZSZERZONY

DATA: 16 MAJA 2016

Godzina rozpoczęcia: 14:00

Czas pracy: 180 minut

Liczba punktów do uzyskania: 50

Liczba punktów do uzyskania: 50

16 MAJA 2016

Godzina rozpoczęcia: 14:00

Czas pracy: 180 minut

Liczba punktów do uzyskania: 50

Arkusz zawiera informacje prawne. Informacje do momentu rozpoczęcia egzaminu.

CENTRALNA KOMISJA EGZAMINACYJNA

Arkusz zawiera informacje prawne. Informacje do momentu rozpoczęcia egzaminu.

MHM 2016

miejsce na naklejkę

UZUPEŁNIA ZDAJĄCY

KOD PESEL

EGZAMIN MATURALNY Z HISTORII SZTUKI

POZIOM ROZSZERZONY

DATA: 16 MAJA 2016

Godzina rozpoczęcia: 14:00

Czas pracy: 180 minut

Liczba punktów do uzyskania: 50

16 MAJA 2016

Godzina rozpoczęcia: 14:00

Czas pracy: 180 minut

Liczba punktów do uzyskania: 50

Opracowanie

filozofia

dr Wioletta Kozak (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

dr Marcin Smolak (współpracownik Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie)

historia muzyki

Ewa Mikołajczyk (Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Jaworznie)

historia sztuki

Aleksandra Grabowska (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

dr Beata Lewińska-Gwóźdź (współpracownik Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Warszawie)

Ragna Ślęzakowska (Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Warszawie)

język łaciński i kultura antyczna

Włodzimierz Kowalczyk (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Joanna Mirzejewska (Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łodzi)

Redakcja

dr Wioletta Kozak (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Opracowanie techniczne

Bartosz Kowalewski (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Współpraca

Beata Dobrosielska (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Agata Wiśniewska (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Pracownie ds. Analiz Wyników Egzaminacyjnych okręgowych komisji egzaminacyjnych

Centralna Komisja Egzaminacyjna
ul. Józefa Lewartowskiego 6, 00-190 Warszawa
tel. 022 536 65 00, fax 022 536 65 04
e-mail: sekretariat@cke.edu.pl
www.cke.edu.pl

SPIS TREŚCI

I.	FILOZOFIA	4
1.	Opis arkusza.....	4
2.	Dane dotyczące populacji zdających	4
3.	Przebieg egzaminu	5
4.	Podstawowe dane statystyczne	6
5.	Komentarz	10
II.	HISTORIA MUZYKI	17
1.	Opis arkusza.....	17
2.	Dane dotyczące populacji zdających	17
3.	Przebieg egzaminu	18
4.	Podstawowe dane statystyczne	19
5.	Komentarz.....	24
III.	HISTORIA SZTUKI	34
1.	Opis arkusza.....	34
2.	Dane dotyczące populacji zdających	35
3.	Przebieg egzaminu	36
4.	Podstawowe dane statystyczne	37
5.	Komentarz.....	40
IV.	JĘZYK ŁACIŃSKI I KULTURA ANTYCZNA	54
1.	Opis arkusza.....	54
2.	Dane dotyczące populacji zdających	54
3.	Przebieg egzaminu	55
4.	Podstawowe dane statystyczne	56
5.	Komentarz.....	60

Filozofia

Poziom rozszerzony

1. Opis arkusza

Arkusz egzaminacyjny z filozofii składał się z dwóch części: testu sprawdzającego umiejętność analizy krytycznej tekstu filozoficznego i wiedzę, oraz zadania rozszerzonej odpowiedzi, którego celem było napisanie własnego tekstu. Test sprawdzający umiejętność krytycznej analizy tekstu filozoficznego i wiedzę składał się z 2 zadań, za które maksymalnie można było otrzymać 25 punktów. Ostatnie zadanie, oznaczone numerem 3, polegało na napisaniu wypracowania na jeden z dwóch tematów:

Temat 1. Martin Buber pisał: „Staję się Ja w zetknięciu z Ty. Stając się Ja, mówię Ty. Każde prawdziwe życie jest spotkaniem”. Czy zgadzasz się z Martinem Buberem, że istota człowieczeństwa tkwi w relacji Ja-Ty i w niej się urzeczywistnia? Uzasadniając swoje stanowisko, odwołaj się do poglądów wybranych filozofów.

Temat 2. G.W. Hegel głosił, że „to, co rozumne, jest rzeczywiste, a to, co rzeczywiste jest rozumne”. Wyjaśnij, jak rozumiesz tę tezę, oraz napisz, w jaki sposób można jej bronić lub ją podważać. W rozważaniach odwołaj się do poglądów wybranych filozofów.

Za rozwiązanie wszystkich zadań zdający mógł otrzymać 50 punktów.

2. Dane dotyczące populacji zdających

Tabela 1. Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym*

Liczba zdających		
Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym	ogółem	916
	z liceów ogólnokształcących	718
	z techników	198
	ze szkół na wsi	6
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	112
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	274
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	524
	ze szkół publicznych	834
	ze szkół niepublicznych	82
	kobiety	413
	mężczyźni	503
	bez dysfunkcji	818
	z dysleksją rozwojową	98

* Dane w tabeli dotyczą tegorocznych absolwentów.

Z egzaminu zwolniono 86 uczniów – laureatów i finalistów Olimpiady Filozoficznej.

Tabela 2. Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych

Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	1
	słabowidzący	1
	niewidomi	1
	słabosłyszący	0
	niesłyszący	1
	ogółem	4

3. Przebieg egzaminu

Tabela 3. Informacje dotyczące przebiegu egzaminu

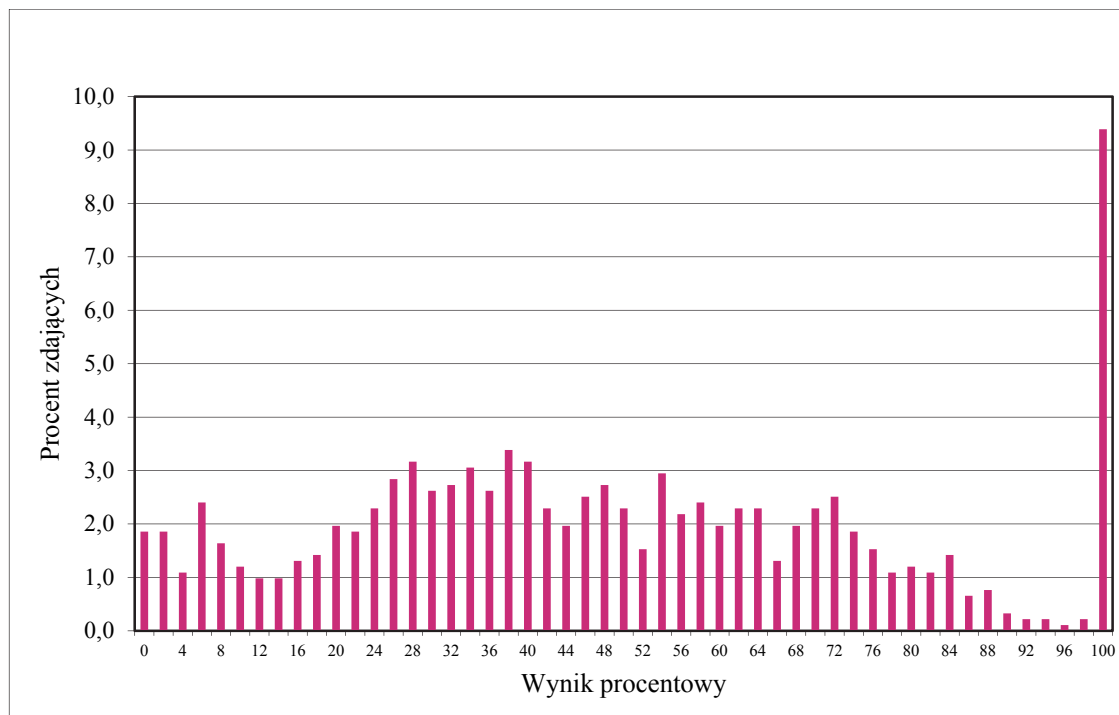
Termin egzaminu		11 maja 2015	
Czas trwania egzaminu		180 minut	
Liczba szkół		519	
Liczba zespołów egzaminatorów		1	
Liczba egzaminatorów		14	
Liczba obserwatorów ¹ (§ 8 ust. 1)		1	
Liczba unieważnień ²	w przypadku:		
	art. 44zzv pkt 1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	art. 44zzv pkt 2	wniesienia lub korzystania przez zdającego w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	0
	art. 44zzv pkt 3	zakłócenia przez zdającego prawidłowego przebiegu egzaminu	0
	art. 44zzw ust. 1	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	art. 44zzy ust. 7	stwierdzenia naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminu	0
	art. 44zzy ust. 10	niemożności ustalenia wyniku (np. zaginięcie karty odpowiedzi)	0
Liczba wglądów ² (art. 44zzz)		3	
Liczba prac, w których nie podjęto rozwiązania zadań		0	

¹ Na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 czerwca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego i egzaminu maturalnego (Dz.U. z 2015, poz. 959).

² Na podstawie ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jedn. Dz.U. z 2015, poz. 2156, ze zm.).

4. Podstawowe dane statystyczne

Wyniki zdających

Wykres 1. Rozkład wyników zdających

Tabela 4. Wyniki zdających – parametry statystyczne*

Zdający	Liczba zdających	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
ogółem	916	0	100	46	100	49	28
w tym:							
z liceów ogólnokształcących	718	0	100	54	100	55	27
z techników	198	0	84	26	24	27	18

* Dane dotyczą wszystkich tegorocznych absolwentów.

Poziom wykonania zadań

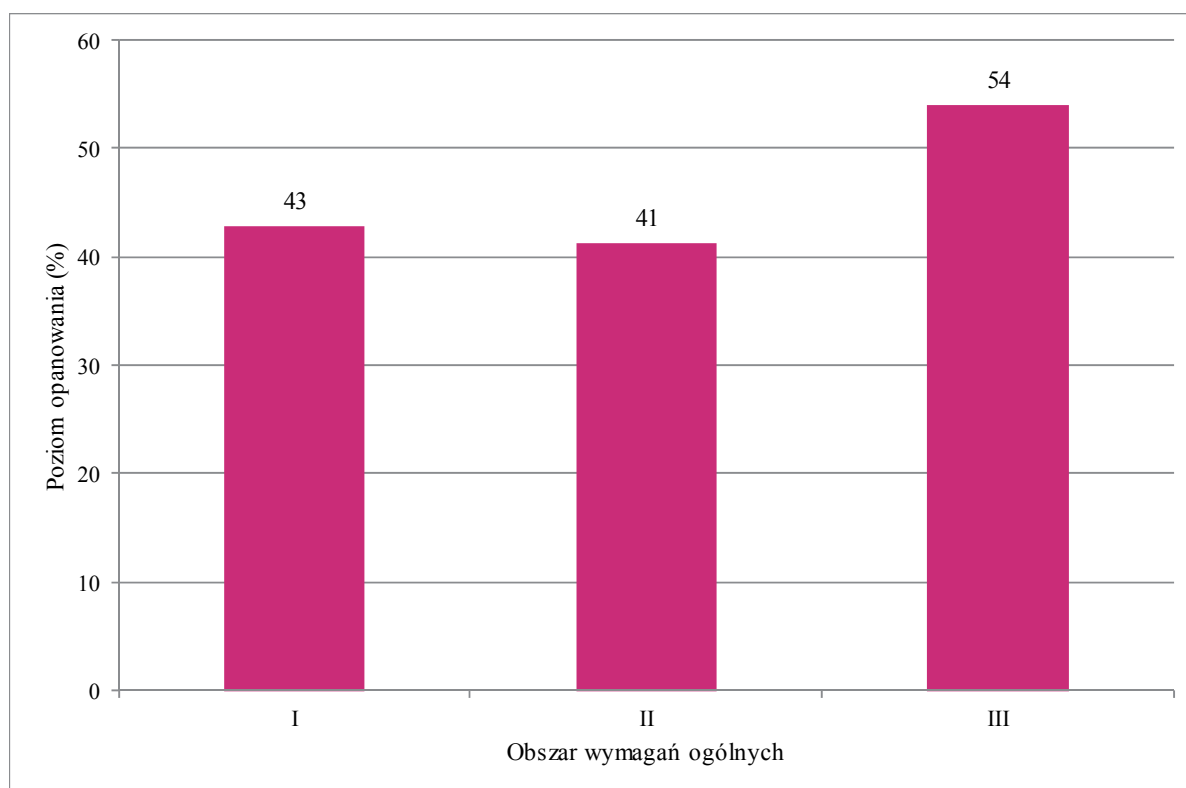
Tabela 5. Poziom wykonania zadań

Nr zad.	Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)
1.1.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji [...]. Zdający rozpoznaje i rozumie problemy [...] filozoficzne.	I.3. Problematyka epistemologiczna w filozofii starożytnej. Zdający: 3) [...] przeprowadza analizę i interpretację co najmniej jednego	29

	III. Analiza i interpretacja tekstów filozoficznych [...]. Zdający prawidłowo posługuje się pojęciami filozoficznymi.	z następujących tekstów: a) Platon, <i>Menon</i> (fragment) [...]. 1.4. Problematyka etyczna w filozofii starożytnej. Zdający: [...] 2) rekonstruuje i porównuje klasyczne stanowiska etyczne, rekonstruuje wspierające je argumenty (intelektualizm etyczny Sokratesa [...]).	
1.2.	III. Analiza i interpretacja tekstów filozoficznych [...]. Zdający prawidłowo posługuje się pojęciami filozoficznymi.	V. Umiejętności w zakresie analizy i interpretacji tekstów filozoficznych. Zdający: 1. rekonstruuje zawarte w tekście problemy, tezy i argumenty.	64
1.3.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. Zdający [...] odróżnia tezy od założeń i argumentów. II. Tworzenie wypowiedzi. Zdający prawidłowo rekonstruuje poznane argumenty; [...] prawidłowo posługuje się pojęciami filozoficznymi.	IV. Umiejętności logiczne. Zdający: 2. stosuje metodę zerojedynkową do rozstrzygnięcia prostych schematów rachunku zdań (np. $(p \rightarrow q) \wedge \neg q \rightarrow \neg p$); 3. odróżnia przesłanki i wniosek w rozumowaniu i potrafi wskazać przesłankę, która nie jest wyrażona wprost.	27
1.4.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. Zdający [...] odróżnia tezy od założeń i argumentów. II. Tworzenie wypowiedzi. Zdający prawidłowo rekonstruuje poznane argumenty; [...] prawidłowo posługuje się pojęciami filozoficznymi.	IV. Umiejętności logiczne. Zdający: 3. odróżnia przesłanki i wniosek w rozumowaniu i potrafi wskazać przesłankę, która nie jest wyrażona wprost.	49
1.5.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji [...]. Zdający rozpoznaje i rozumie problemy [...] filozoficzne. III. Analiza i interpretacja tekstów filozoficznych [...]. Zdający prawidłowo posługuje się pojęciami filozoficznymi.	I.3. Problematyka epistemologiczna w filozofii starożytnej. Zdający: 3) [...] przeprowadza analizę i interpretację co najmniej jednego z następujących tekstów: a) Platon, <i>Menon</i> (fragment) [...]. V. Umiejętności w zakresie analizy i interpretacji tekstów filozoficznych. Zdający: 1. rekonstruuje zawarte w tekście problemy, tezy i argumenty.	88
1.6.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. Zdający rozpoznaje i rozumie problemy (pytania) filozoficzne; rozumie filozoficzne rozwiązania tych problemów i wspierające je argumenty; rozumie argumenty wysuwane przeciwko poszczególnym tezom. II. Tworzenie wypowiedzi. Zdający formułuje podstawowe pytania (problemy) oraz tezy filozoficzne, [...] porównuje różne rozwiązania tego samego problemu; [...] prawidłowo posługuje się pojęciami filozoficznymi.	I. 4. Problematyka etyczna w filozofii starożytnej. Zdający: 1) rekonstruuje tezy i argumenty w sporze między obiektywizmem a relatywizmem etycznym (spór Sokratesa z sofistami); 2) rekonstruuje i porównuje klasyczne stanowiska etyczne, rekonstruuje wspierające je argumenty (intelektualizm etyczny Sokratesa, [...] etyka stoicka). II. 4. Problematyka etyczna w filozofii nowożytnej. Zdający: 1) rekonstruuje i porównuje koncepcje moralnej oceny czynów, rekonstruuje wspierające je argumenty (etyka D. Hume'a, kantowska etyka obowiązku, utilitaryzm J.S. Milla).	59
1.7.	III. Analiza i interpretacja tekstów filozoficznych [...]. Zdający rekonstruuje problemy zawarte w tekście.	I. 3. Problematyka epistemologiczna w filozofii starożytnej. Zdający: 1) rekonstruuje i porównuje główne stanowiska w sporze o źródła poznania	37

		i kryteria prawdy, rekonstruuje wspierające je argumenty ([...] aprioryzm Platona i teoria anamnezy [...]). IV. Umiejętności logiczne. Zdający: 1. w poprawny sposób wykonuje operacje definiowania [...].	
1.8.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. Zdający rozpoznaje i rozumie problemy (pytania) filozoficzne; rozumie filozoficzne rozwiązania tych problemów i wspierające je argumenty [...].	I. 2. Problematyka ontologiczna w filozofii starożytnej. Zdający: 1) rekonstruuje i porównuje różne rozwiązania problemu tożsamości i zmienności bytu, rekonstruuje wspierające je argumenty ([...] wieczne idee Platona [...]). I.3. Problematyka epistemologiczna w filozofii starożytnej. Zdający: 1) rekonstruuje i porównuje główne stanowiska w sporze o źródła poznania i kryteria prawdy, rekonstruuje wspierające je argumenty ([...] aprioryzm Platona i teoria anamnezy [...]).	35
1.9.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. Zdający rozpoznaje i rozumie problemy (pytania) filozoficzne; rozumie filozoficzne rozwiązania tych problemów i wspierające je argumenty [...]. II. Tworzenie wypowiedzi. Zdający formułuje podstawowe pytania (problemy) oraz tezy filozoficzne, [...] prawidłowo posługuje się pojęciami filozoficznymi.	II. 2. Problematyka ontologiczna w filozofii XVII i XVIII w. Zdający: 2) prezentuje problem stosunku ciała i umysłu, rekonstruuje i porównuje jego różne rozwiązania, rekonstruuje wspierające je argumenty (dualizm psychofizyczny) R. Descartesa, teoria podwójnego aspektu B. Spinozy, D. Hume'a krytyka idei jaźni, naturalizm J. La Mettrie'ego). 6. Problematyka filozofii człowieka w filozofii nowożytnej. Zdający: 1) rekonstruuje i porównuje wybrane koncepcje człowieka w filozofii nowożytnej (B. Pascala wizja kondycji ludzkiej, A. Schopenhauera filozofia woli życia, S. Kierkegaarda filozofia egzystencji, F. Nietzschego filozofia woli mocy).	41
1.10.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. Zdający rozpoznaje i rozumie problemy (pytania) filozoficzne; rozumie filozoficzne rozwiązania tych problemów i wspierające je argumenty [...]. II. Tworzenie wypowiedzi. Zdający formułuje podstawowe pytania (problemy) oraz tezy filozoficzne, [...] prawidłowo posługuje się pojęciami filozoficznymi.	II. 1. Problematyka epistemologiczna w filozofii XVII i XVIII w. Zdający: 3) rekonstruuje i porównuje epistemologiczne stanowiska empirystów, rekonstruuje wspierające je argumenty (J. Locke'a koncepcja tabula rasa, radykalizacja empiryzmu u G. Berkeleeya, empiryzm D. Hume'a i jego sceptyczne konsekwencje). III. 1. Problematyka epistemologiczna i problematyka z zakresu filozofii nauki w myśli XX w. Zdający: 1) rekonstruuje i porównuje wybrane stanowiska w dwudziestowiecznej epistemologii, rekonstruuje wspierające je argumenty (pragmatyzm W. Jamesa i jego związek z koncepcją człowieka jako aktora a nie widza, intuicjonizm H. Bergsona [...]).	39
2.	II. Tworzenie wypowiedzi. Zdający formułuje podstawowe pytania (problemy)	I. 1. Klasyczna koncepcja filozofii. Zdający:	31

	oraz tezy filozoficzne, [...] prawidłowo posługuje się pojęciami filozoficznymi.	1) wyróżnia podstawowe dyscypliny filozoficzne, które wywodzą się z filozofii klasycznej: ontologię, epistemologię, logikę, etykę, filozofię polityki i estetykę. 2. Problematyka ontologiczna w filozofii starożytnej. Zdający: 1) rekonstruuje i porównuje różne rozwiązania problemu tożsamości i zmienności bytu, rekonstruuje wspierające je argumenty ([...] teoria aktu i możliwości Arystotelesa). 4. Problematyka etyczna w filozofii starożytnej. Zdający: 2) rekonstruuje i porównuje klasyczne stanowiska etyczne, rekonstruuje wspierające je argumenty ([...] etyka cnót Arystotelesa [...]).	
3.1.	II Tworzenie wypowiedzi. Zdający formułuje podstawowe pytania (problemy) oraz tezy filozoficzne; porównuje różne rozwiązania tego samego problemu; jasno prezentuje własne stanowisko [...]; popiera je rzetelną argumentacją oraz przykładami; prawidłowo posługuje się pojęciami filozoficznymi [...].		79
3.2.			72
3.3.			54
3.4.			46
3.5.			24
3.6.			32
3.7.			77
3.8.			82

Wykres 2. Poziom wykonania zadań w obszarach wymagań ogólnych

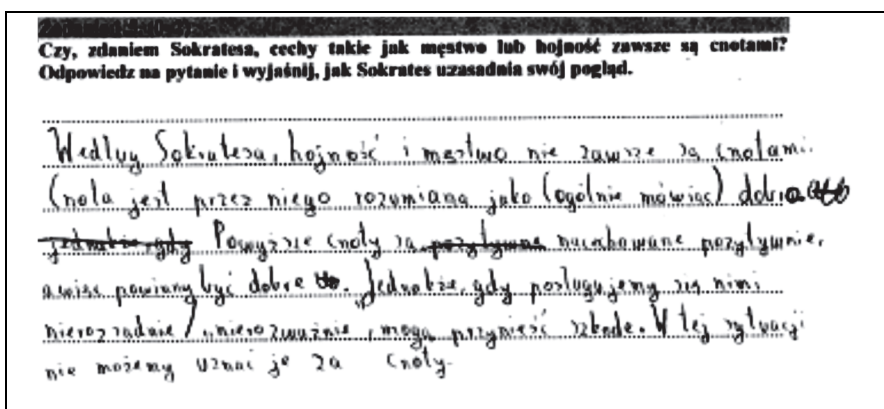
Komentarz

Egzamin maturalny z filozofii w formule obowiązującej od 2015 roku bada umiejętności interpretacji i krytycznej analizy tekstów filozoficznych oraz tworzenia własnej wypowiedzi.

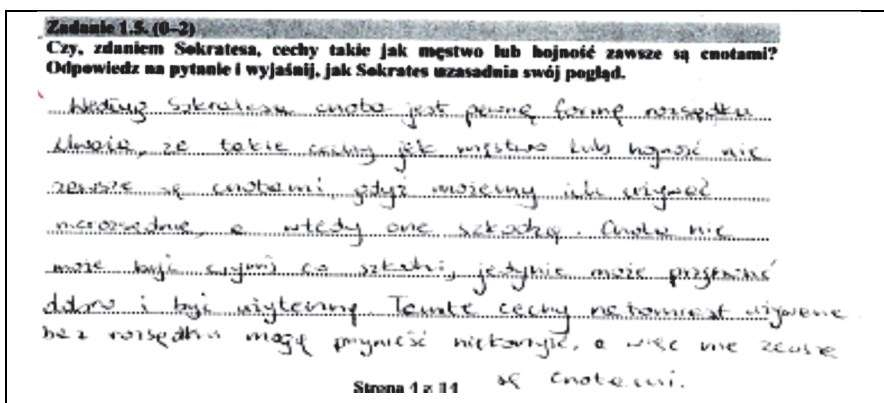
W arkuszu egzaminacyjnym na poziomie rozszerzonym został zamieszczony fragment dzieła Platona. Od zdających oczekiwano między innymi identyfikacji problematyki analizowanego tekstu, rekonstrukcji zawartych w nim problemów, porównania stanowisk filozoficznych oraz prawidłowego posługiwania się pojęciami filozoficznymi. W tej części arkusza egzaminacyjnego dominowały zadania trudne i umiarkowanie trudne, których poziom wykonania mieścił się w przedziale od 27 do 64%. Zadanie 1.5. (poziom wykonania – 88%) okazało się łatwe. Badało ono poziom umiejętności czytania i analizowania tekstu filozoficznego. Zdający miał stwierdzić, czy Sokrates uważał, że cechy takie jak męstwo lub hojność zawsze są cnotami oraz miał przedstawić uzasadnienie jego poglądu. W tym przypadku wysoki stopień łatwości może wynikać z faktu, że rozwiązanie zadania było wprost zawarte w analizowanym tekście.

Poniżej zostały przedstawione przykłady poprawnych rozwiązań tego zadania.

Przykład 1.

Przykład 2.

Najtrudniejszymi dla zdających okazały się zadania 1.1. oraz 1.3.

Zadanie 1.1. (poziom wykonania – 28%), polegało na podaniu nazwy stanowiska etycznego przypisywanego Sokratesowi oraz sformułowaniu właściwej tezy dla tego stanowiska. W tym przypadku wysoki odsetek niepoprawnych odpowiedzi może świadczyć o braku rudymen tarnej wiedzy filozoficznej z zakresu etyki, niedostatecznej znajomości podstawowej terminologii filozoficznej, a także braku umiejętności korzystania z podstawowych źródeł informacji z zakresu wiedzy

filozoficznej (np. podręczniki, słowniki). Warto dodać, że teza do zadania 1.1 stanowiła jeden z dystraktorów w zadaniu 1.2. (A. *Cnota jest tożsama z wiedzą*).

Zamieszczone przykłady pokazują, że zdający nie potrafili podać nazwy stanowiska etycznego i sformułować tezy.

Przykład 3.

W powyższym dialogu Sokrates argumentuje na rzecz powszechnie przypisywanego mu stanowiska etycznego. p.

Podaj nazwę tego stanowiska i wyrażaną w nim tezę.

Nazwa: *Wartości i wartości moralne są stałe i dostępne dla każdego.*

Teza: *Wartości i wartości moralne są stałe i dostępne dla każdego.*

Przykład 4.

Zadanie 1.1. (0-2)

W powyższym dialogu Sokrates argumentuje na rzecz powszechnie przypisywanego mu stanowiska etycznego.

Podaj nazwę tego stanowiska i wyrażaną w nim tezę.

Nazwa: *Dualizm*

Teza: *Istnieją dwie płaszczyzny - intelektualna oraz duchowa*

Przykład 5.

Zadanie 1.1. (0-2)

W powyższym dialogu Sokrates argumentuje na rzecz powszechnie przypisywanego mu stanowiska etycznego.

Podaj nazwę tego stanowiska i wyrażaną w nim tezę.

Nazwa: *cnota jest rozsądkiem*

Teza: *Jeżeli cnota jest związana z duszą, to jest ona swojego rodzaju rozsądkiem.*

Poziom wykonania zadania 1.3. wyniósł 27%. Zdający miał zapisać zdanie implikacyjne podane przez Sokratesa w języku rachunku zdań oraz sformułować zdanie, które wynika logicznie z koniunkcji implikacji i jej pierwszego członu. Maturzyści mieli więc utworzyć schemat zdania z użyciem zmiennych zdaniowych oraz stałej logicznej, a także wykazać się znajomością i rozumieniem prawa logicznego *modus ponendo ponens*.

Niepoprawne odpowiedzi mogą świadczyć o braku wiedzy filozoficznej z zakresu logiki, wielu maturzystów nie podejmowało też próby rozwiązania zadania.

Przykład 6.

Zadanie 1.3. (0-2)
Sokrates formułuje implikację: *Jeśli cnota jest rodzajem wiedzy, to można jej nauczyć.*

a) Zapisz tę implikację w języku rachunku zdań.

$c \supset w$

b) Napisz zdanie, które wynika logicznie z koniunkcji powyższej implikacji oraz pierwszego jej członu.

Jeżeli cnota jest rodzajem wiedzy, jest dobrem, jej nabywanie wymaga wysiłku

Przykład 7.

Zadanie 1.3. (0-2)
Sokrates formułuje implikację: *Jeśli cnota jest rodzajem wiedzy, to można jej nauczyć.*

a) Zapisz tę implikację w języku rachunku zdań.

$\neg c \supset \neg w$

b) Napisz zdanie, które wynika logicznie z koniunkcji powyższej implikacji oraz pierwszego jej członu.

Przykład 8.

Sokrates formułuje implikację: *Jeśli cnota jest rodzajem wiedzy, to można jej nauczyć.*

1) Zapisz tę implikację w języku rachunku zdań.

$c \supset w$

2) Napisz zdanie, które wynika logicznie z koniunkcji powyższej implikacji oraz pierwszego jej członu.

Jeżeli cnota jest rodzajem wiedzy, jest dobrem, jej nabywanie wymaga wysiłku

2. Problem „pod lupą”

Integralną częścią egzaminu z filozofii jest stworzenie przez maturzystę własnej wypowiedzi pisemnej na jeden z dwóch tematów zamieszczonych w arkuszu egzaminacyjnym.

Wypracowanie jest typem zadania rozszerzonej odpowiedzi, które pozwala zdającemu na twórcze użycie wiedzy oraz zaprezentowanie kompetencji filozoficznych, erudycyjności, samodzielności, pomysłowości i oryginalności myślenia. Realizacja wymogów nałożonych na wypracowanie wymaga od zdających zastosowania szeregu różnych umiejętności, do których można zaliczyć: sformułowanie samodzielnego stanowiska w postaci tezy lub hipotezy; uzasadnienie sformułowanego stanowiska przy użyciu argumentów i kontrargumentów; zastosowanie posiadanej wiedzy filozoficznej; odwołanie się

do poglądów zbliżonych oraz odmiennych do poglądów autora wypracowania; posługiwanie się terminologią filozoficzną; dostrzeżenie związków pomiędzy poruszaną problematyką filozoficzną i innymi dziedzinami kultury.

Zdający bardzo dobrze radzili sobie ze sformułowaniem stanowiska, czyli postawieniem tezy lub hipotezy (kryterium I). Poziom wykonania tego kryterium wynosił 79%. Podobna sytuacja miała miejsce w przypadku konstruowania przez nich spójnej wypowiedzi, czyli zachowania zgodności pomiędzy postawioną tezą lub hipotezą oraz jej uzasadnieniem (kryterium II a). Wykonanie tego kryterium wyniosło 72%. Kompozycja wypracowań oraz ich poprawność językowa (kryterium III i IV) nie budziła również większych zastrzeżeń, a wykonanie tych kryteriów wyniosło odpowiednio 77% i 82%. Większą trudność sprawiło zdającym sformułowanie uzasadnienia dla przyjętego stanowiska, które oprócz tego, że byłoby poprawne (wolne od błędów rzeczowych i logicznych) to także zawierałoby argumenty zarówno za, jak i przeciw przyjętemu rozwiązaniu (kryterium II b). Wykonanie tego kryterium wyniosło 54%. Sytuacja podobnie kształtowała się w przypadku formułowania pogłębionego uzasadnienia dla przyjętego stanowiska (kryterium II c). Zdający mieli trudności z rozpatrywaniem poruszanej problematyki z różnych punktów widzenia, skonstruowaniem rozbudowanej argumentacji i kontrargumentacji, posługiwaniem się ważkimi argumentami i kontrargumentami w kontekście poruszanej problematyki, a także swobodnym użyciem wiedzy i terminologii filozoficznej. Wykonanie tego kryterium wyniosło 46%. Ponadto dużo problemów sprawiło maturzystom przeprowadzenie krytycznej analizy zastosowanych argumentów i kontrargumentów (kryterium II d). Zdający nie podejmowali wnikliwej analizy użytych argumentów i kontrargumentów, nie rozważali racji przemawiających za ich wprowadzeniem oraz nie próbowali wskazać na założenia leżące u podstawy formułowanych twierdzeń. Wykonanie tego kryterium wyniosło zaledwie 24%. W większości wypracowań zabrakło również nawiązania do innych dziedzin kultury (kryterium II e). Wykonanie tego kryterium wyniosło 32%.

Podsumowując, należy podkreślić, że zdający mieli trudności z twórczym zastosowaniem wiedzy filozoficznej. Wiele wypracowań miało charakter powierzchownych i fleszowych wypowiedzi. Autorzy wypracowań ograniczali się głównie do formułowania typowych argumentów na rzecz przyjętego stanowiska, a jeśli kontrargumenty pojawiały się, to na zasadzie prostego przeciwstawienia (np. empiryzm – racjonalizm). Ponadto zdający nie rozpatrywali poruszanej problematyki z różnych punktów widzenia i nie wskazywali słabych stron przyjmowanych argumentów. Nie ulega także wątpliwości, że maturzyści mieli problem z holistycznym podejściem do poruszanej problematyki. Nie potrafili znaleźć odniesień do innych dziedzin kultury i w konsekwencji wykorzystać ich do budowania uzasadnienia własnego stanowiska.

Ponizej zaprezentowano przykładową realizację każdego z tematów. Prace, pomimo drobnych mankamentów, uzyskały wysokie oceny.

Uwaga: We wszystkich cytowanych wypracowaniach maturalnych zachowano oryginalny zapis.

Wypracowanie na temat 1.

Spotkanie z drugim człowiekiem bywa dla nas często doświadczeniem natury egzystencjalnej. Pozwala nam to skonfrontować siebie z kimś jednocześnie podobnym (poprzez bycie człowiekiem) jak i zupełnie różnym (ze względu na przeżywanie człowieczeństwa). Dlatego można stwierdzić, że istota człowieczeństwa tkwi w relacji Ja-Ty i w niej się urzeczywistnia, co podkreślał w swojej filozofii m.in. Martin Buber. Problem ten znajduje odzwierciedlenie nie tylko w filozofii ale też w literaturze i sztuce.

Relacje Ja – Ty jest zagadnieniem rozważanym szczególnie przez filozofię dialogu, której przedstawicielem jest M. Buber. Wywodzi się ona z judaizmu i w pewien sposób wpisuje się w nurt rodzącej się po doświadczeniach II wojny światowej teodycei. Filozofia dialogu została zapoczątkowana przez F. Rosenzweiga w jego najbardziej znanym dziele „Gwiazda Zbawienia”. Przedstawiciele tego kierunku uważali, że Bóg stworzył świat, troszczył się o niego, dał ludziom przykazania (dekalog) i wycofał się by mogła zaistnieć „prawdziwa” etyka. Myśl ta jest szczególnie obecna w filozofii E. Levinasa, który uważał, że jest to warunek konieczny ponieważ „świat jest już dorosły” i nie potrzebuje „oparcia”. Filozof ten szczególny nacisk kładł na rangę relacji Ja-Ty. Można ją interpretować dwupłaszczyznowo jako relacje Ja-Drugi Człowiek albo Ja-Bóg. Według Levinasa relacja ta jest asymetryczna. „Ja” powinno zrobić wszystko dla „Ty” niczego nie spodziewając się

w zamian. Twierdził, że sama ta relacja jest dla „Ja” korzyścią, dlatego też nigdy nie może być ona zupełnie bezinteresowna. Levinas szczególną uwagę przywiązywał do twarzy człowieka, a w szczególności do oczu. Twierdził, że jedno spojrzenie w czyjeś oczy czyni nas odpowiedzialnymi za drugiego człowieka – powinniśmy zrobić dla niej wszystko, łącznie z oddaniem życia. „Ty” wysyła do „Ja” dwa sygnały: nie zabijaj i kochaj. Według dominikanina i filozofa Jana Andrzeja Kłoczowskiego wybitnego znawcy i badacza filozofii dialogu oraz autora licznych publikacji na ten temat, owo wezwanie „kochaj” jest kwintesencją etycznego światopoglądu judeo-chrześcijańskiego. Miłość, która wydaje się być czymś nieodłącznie związanym z człowieczeństwem, zamknięta w tym prostym wezwaniu „kochaj”, czyni filozofię Levinasa bardziej „ludzka”. Filozofia dialogu, szczególnie ta reprezentowana przez E. Levinasa pokazuje jak kluczowa dla człowieka jest relacja Ja-Ty. Można stwierdzić, że „istota człowieczeństwa” tkwi w tej relacji oraz, że właśnie w niej się urzeczywistnia.

Na poglądy Levinasa ogromny wpływ miały jego doświadczenia życiowe – w szczególności utrata części rodziny podczas II wojny światowej, za co też przez całe życie się obwiniał. Jest to jeden z powodów krytyki postulatów tego filozofa. Uważa się, że była to „filozofia konkretnego życiorysu”, która nie sprawdza się w żadnych innych warunkach. Trudno się nie zgodzić z tym, że stawiane przez Levinasa wymagania odnośnie relacji Ja-Ty wydają się prawie niemożliwe do spełnienia. Jeden głównych pasjonatów i znawców tego filozofa ksiądz Józef Tischner choć w części założeń zgadzał się z Levinasem, to krytykował postulowaną przez niego asymetryczność relacji „Ja – Ty”. Według Tischnera możliwe jest by relacja ta była symetryczna co też w swoich publikacjach postulował. Takie ujęcie problemu wydaje się być bardziej możliwe do wprowadzenia w codziennym życiu.

Innym nurtem w filozofii, który uznaje za kluczową relację „Ja-Ty” jest personalizm. Jego przedstawiciele m. in. Karol Wojtyła podkreślali, że człowiek powinien „wyjść” ze swojego egoistycznego „Ja” (zwanego „mieć”) i „być” dla innych. Pomoc w tym ma miłość (w rozumieniu chrześcijańskim), dzięki której człowiek staje się osobą. Miłość musi wydarzać się między osobami – stąd konieczność relacji. Personalizm jest nurtem bazującym na katolickiej doktrynie teologicznej. Rozumienie Trójcy w tym wydaniu uzasadniane jest jako konieczność „jedności w mnogości” spowodowanej tym, że Bóg nie mógłby być miłością gdyby nie Trójca. Ten dynamizm Trójcy – która jest relacją, nieustannym działaniem się miłości szczególnie podkreśla czeski filozof T. Halik w książce „Chcę abyś był”. Uważa on, że miłość może zaistnieć jedynie w relacji, „Ja” samo nie może urzeczywistnić miłości. Jako zobrazowanie tego stanowiska można przywołać „Trójce” Rubłowa. Ikona ta przedstawia biblijną opowieść kiedy to trzech Aniołów przyszło do Abrahama. Jednak dzieło to można zinterpretować też jako osoby Trójcy Świętej zasiadające przy wspólnym stole. Patrząc na tą ikonę, rzuca się w oczy pewna „kolistość” – te trzy osoby tworzą niejako okrąg. Według Halika koło to symbolizuje relacje, mimo, że są to trzy Osoby, każda z nich tworzy z dwiema relacje Ja-Ty. Zarówno w poglądach głoszonych przez personalistów jak i teologii katolickiej widać wyraźnie, że istota człowieczeństwa tkwi w relacji „Ja-Ty” i to jedynie w niej może się urzeczywistnić.

Jednak to stanowisko nie jest jednoznaczne, istnieje wiele systemów filozoficznych stojących w opozycji do tego rozwiązania. Przykładem mogą być egzystencjaliści ateistyczni m. in. J.P. Sartre. Twierdzili oni, że prawdę a więc „istotę człowieczeństwa” można odnaleźć jedynie w sobie. Pogląd ten ilustruje najbardziej znany postulat Sartre’a: „egzystencja poprzedza esencję” lub inaczej „istnienie poprzedza istotę”. Oznacza to, że człowiek sam się kreuje, nie potrzebuje do tego nikogo innego. Podkreślana przez tego filozofa odpowiedzialność jeszcze bardziej utrudnia zaistnienie takiej relacji. Sartre nie zgodziłby się ze stwierdzeniem, że relacja Ja-Ty może być kluczowa dla urzeczywistnienia się istoty człowieka.

Poruszany problem znajduje również odzwierciedlenie w sztuce i literaturze. Przykładem może być „Czarny kwadrat na białym tle” Kazimierza Malewicza, który można zinterpretować jako zobrazowanie konieczności zaistnienia relacji Ja-Ty. Na obrazie tym występują jedynie dwa elementy: białe tło i czarny kwadrat. Mogą one symbolizować „Ja” i „Ty”. W tym kontekście elementy te wzajemnie się uzupełniają – gdyby nie tło nie byłoby kwadratu, gdyby nie kwadrat nie byłoby tła. Można to zinterpretować jako konieczność zaistnienia relacji ja-Ty by mogła powstać pełnia, istota, w tym kontekście istota człowieczeństwa. Natomiast w „Cierpieniach młodego Wertera” Goethego relacja Ja-Ty została przedstawiona jako niemożliwa. Tytułowy bohater nie jest w stanie w pełni urzeczywistnić tej relacji, jego ukochana ma już męża. Jest on romantykiem, przeżywa to jako najgorsze doświadczenie w życiu, cierpi, jest to powodem jego samobójstwa. W przypadku Wertera relacja Ja-Ty (On – Lotta)

nie pomogła mu w odnalezieniu „istoty człowieczeństwa” tym bardziej nie sprawiła jej urzeczywistnienia.

Na podstawie przeanalizowanych argumentów można stwierdzić, że relacja Ja-Ty jest kluczowa dla odkrycia „istoty człowieczeństwa” i jej urzeczywistnienia. Przytoczone kontrargumenty pokazują, że zbytne skupienie na jednostce (egzystencjaliści) jest źródłem cierpienia a nie spełnienia. Alienacja ze świata pozbawia nasz osąd obiektywności, dlatego szukanie idei człowieczeństwa w samotności wydaje się być skazane na porażkę. Cytat M. Bubera – „każde prawdziwe życie jest spotkaniem” znajduje odzwierciedlenie w przytoczonych argumentach.

Wypracowanie na temat 2.

Rzeczywistość odbieramy za pomocą zmysłów oraz rozumu. Na przestrzeni wieków różni filozofowie poświęcali się rozważaniom na temat tego, które z tych narzędzi poznawczych ma rolę nadrzędną – umysł czy zmysły. Czy rzeczywistość odczuwamy, czy może raczej analizujemy? Czy wiedza, którą zdobywamy pochodzi z umysłu, z wewnątrz nas, czy może jest czymś zewnętrznym i gromadzi się na podstawie doświadczeń fizycznych i psychicznych? Nie jest łatwo jednoznacznie wskazać, co ma pierwszeństwo w naszym postrzeganiu rzeczywistości. Jeden z nowożytnych filozofów, Gottfried Wilhelm Hegel, sformułował sąd, że rozumnym jest to, co jest rzeczywiste, a to, co jest rzeczywiste jest rozumne. Skłaniał się tym samym ku nadaniu pierwszeństwa w postrzeganiu świata rozumowi. Zdaniem Hegla, prawdziwa wiedza jest ta, którą zdobywamy za pomocą rozumu.

Spór o źródło pochodzenia wiedzy to konflikt między racjonalistami a empirystami. Niemal do XVII wieku w filozofii dominował pierwszy z tych kierunków, tj. racjonalizm. Na popularyzację tego poglądu duży wpływ mieli myśliciele chrześcijańscy. Jednym z nich był święty Augustyn. Uważał on, że wiedza pochodzi z rozumu, jednak jej pełnie zdobyć możemy jedynie dzięki łasce Bożej w akcie iluminacji. Wiedza więc miała tym samym duże znaczenie religijne, a jej posiadanie było zależne od Boga. Kierowanie się rozumem było jedynie pierwszym krokiem na drodze zdobywania wiedzy. Święty Augustyn całkowicie odrzucał doświadczenie zmysłowe jako źródło wiedzy. Odzwierciedlenie myśli świętego Augustyna odnaleźć można w Biblii. Bóg obdarzał łaską nie tylko gorliwych chrześcijan. Przekazywał wybranym ludziom wiedzę, czyniąc ich prorokami. Łaską obdarował np. Pawła z Tarsu. W trakcie podróży do Damaszku Bóg zesłał na niego objawienie i od tej pory św. Paweł zmienił się z prześladowcy w obrońcę chrześcijan. Bóg udzielił mu łaski i pozwolił zrozumieć błędy obdarzając go wiedzą.

Z poglądami chrześcijańskich myślicieli nie trzeba jednak polemizować, aby wykazać, że to nie rozum ani akt iluminacji dają człowiekowi właściwą wiedzę. Nowożytni brytyjscy empiryści odrzucali pierwszeństwo rozumu, przyznając je zmysłom. Takie stanowisko zajął np. John Locke. Ludzki umysł uważał on za tabula rasa – czystą kartę. Ludzie mieli rodzić się, jego zdaniem, bez żadnej wiedzy, a zdobywać ją w ciągu życia poprzez gromadzenie doświadczeń zmysłowych. Jednak sam Locke nie odrzucał przy tym całkowicie roli rozumu w zdobywaniu wiedzy. Gdzieś bowiem musiała się ona gromadzić, niezbędne było narzędzie do jej układania. Tę właśnie rolę spełniał rozum. Nawet główni przedstawiciele empiryzmu nie dali rady całkowicie pozbawić rozumu ważnej roli w procesie zdobywania wiedzy.

Zdaniem racjonalistów wiedza jest czymś immanentnym, wewnętrznym, pochodzącym z rozumu. Jedynie rozum jest w stanie zweryfikować wrażenia odbierane ze świata. Rozum jest niejako narzędziem do interpretacji rzeczywistości. Podobne założenie wypływa z klasycznej definicji prawdy Arystotelesa, według której prawda to zgodność myśli z rzeczywistością. Z tego założenia wynika, że to, co jest rozumne, musi znaleźć potwierdzenie w świecie, aby być rzeczywiste. Jeśli coś zostanie przez nas dostrzeżone i możemy to pomyśleć, to jest to prawdziwe i z pewnością istnieje. Klasyczna teoria prawdy Arystotelesa zakłada tym samym, że rozum ma pierwszeństwo w postrzeganiu rzeczywistości: prawdziwe są bowiem myśli, a nie wrażenia. Taki sposób rozumowania kojarzy się ze słynnym detektywem Sherlockiem Holmesem, postacią literacką wykreowaną przez Sir Arthura Conana Doylea. Ten bohater także nie dawał pierwszeństwa wrażeniom zmysłowym czy dowodom rzeczowym. Sposobem dochodzenia do prawdy była refleksja, myślenie, wykorzystanie rozumu do zdobycia wiedzy. Sherlock Holmes przyznawał pierwszeństwo myślom.

Przy poznaniu nie sposób wykluczyć jednak zmysłów. Całość wiedzy, jaką posiadamy, nie pochodzi jedynie z rozumu, nie wszystko można wywnioskować na podstawie logicznych przesłanek. Empiryczny

spór pomiędzy racjonalistami a empirystami pogodził XVIII-wieczny filozof Immanuel Kant. Uważał on, że wiedzę odbieramy zarówno za pomocą zmysłów, jak i rozumu. Wiedza empiryczna jest przy tym jednak bardzo ograniczona i konieczne trzeba ją poddać rozumowej weryfikacji, zmysły bowiem łatwo można zwieść. Wiedza zdobywana za pomocą rozumu jest pewniejsza, jednak i tej nie jesteśmy w stanie pojąć w całości. Istnieją granice nieprzekraczalne dla naszego rozumu, wynikające z dualizmu ludzkiego ciała. Kant swoją teorią godzi dotychczasowe teorie empiryczne i zapoczątkowuje nowy sposób rozumowania. Teorię Kanta o granicach ludzkiej wiedzy potwierdza współczesna nauka. Pomimo syntezy naukowych doświadczeń i rozważań ludzie wciąż nie są w stanie wyjaśnić i wytłumaczyć wielu fundamentalnych pojęć naukowych, jak choćby zdefiniowanie pojęcia czasu czy próba odkrycia istnienia we wszechświecie innych istot żywych. Kosmos jest dla nas wciąż wielką zagadką.

Hegel swoją tezę epistemologiczną dotyczącą tego, że rozumne postrzeganie jest jednoznaczne z postrzeganiem rzeczywistym udowadniał za pomocą swojej dialektyki. Teza i antyteza syntezują się zwykle na drodze rozumowej implikacji. Aby zachować dziejowość świata, musi istnieć duch, który przecież jest czymś transcendentnym, zewnętrznym i polegającym na rozumie, a nie doświadczeniach. Sądzę jednak, że przy odbiorze świata nie można całkowicie odrzucać zmysłów. Choć w poznaniu niewątpliwie pierwszeństwo należy przyznać rozumowi, to nie można całkowicie wykluczyć roli doświadczenia. Jak najpełniejszy i jak najprawdziwszy obraz wiedzy zdobyć można jedynie za pomocą współpracy, zmysłów i rozumu. Zgadzam się zatem z pierwszeństwem rozumu przyznanym przez Hegla, jednak bliższa jest mi epistemologiczna teoria Kanta.

3. Wnioski

Analiza wyników egzaminu maturalnego i rozwiązań zadań maturalnych dostarcza materiału badawczego, na podstawie którego możliwe jest sformułowanie kilku wskazówek dotyczących przygotowań do egzaminu z filozofii. Przyszli maturzyści powinni:

- zapoznawać się z filozoficzną aparaturą pojęciową i terminologią filozoficzną w taki sposób, aby uzyskać elementarny poziom rozumienia tego typu wiadomości i umieć przedstawić je w innej formie, niż były zapamiętane
- rozwijać umiejętność logicznego myślenia wykorzystując podstawowe wiadomości z zakresu logiki (klasyczny rachunek zdań, system dedukcji naturalnej klasycznego rachunku zdań, sylogistyka, rozumowanie dedukcyjne, redukcyjne, przez analogię)
- kształtować umiejętność przyjmowania postawy dialogicznej oraz umiejętność samodzielnego i krytycznego myślenia, opartego na kryteriach, samokorygującego się i wrażliwego na kontekst,
- doskonalić umiejętność werbalizowania problemów, argumentowania i wyciągania wniosków, uzasadniania własnego stanowiska, rozumowania w oparciu o przyjmowane założenia, wykrywania założeń leżących u podstawy formułowanych twierdzeń, dostrzegania sprzeczności w wypracowanych wypowiedziach, uwzględniania różnych punktów widzenia
- rozwijać umiejętność pisania rozprawek filozoficznych
- kształtować umiejętność holistycznego podejścia do analizowanego problemu filozoficznego i rozwijać umiejętność odnajdywania związków pomiędzy badanym zagadnieniem filozoficznym i innymi dziedzinami kultury.

Historia muzyki

Poziom rozszerzony

1. Opis arkusza

Arkusz egzaminacyjny z historii muzyki, skonstruowany zgodnie z wymaganiami sformułowanymi w podstawie programowej, składał się z 27 różnego typu zadań.

Na część sprawdzającą odbiór wypowiedzi i zawartych w nich informacji składały się pierwsze 23 zadania. Wśród nich były zadania zamknięte, zadania na dobieranie oraz zadania otwarte (krótkiej odpowiedzi, zadania z luką).

Zdający musieli wykazać się umiejętnościami rozróżniania gatunków i określania podstawowych instrumentów występujących w kulturze antycznej Grecji. Zadania sprawdzały również umiejętność określania i charakteryzowania technik kompozytorskich charakterystycznych dla różnych stylów historycznych. Od zdających wymagano również zdolności postrzegania związków kultury muzycznej z wydarzeniami historycznymi, z kulturą epoki i innymi dziedzinami sztuki (np. literaturą, malarstwem, filmem). Zadaniem maturzystów było także charakteryzowanie twórczości wybranych kompozytorów (reprezentatywnych dla epoki), stylu, kierunku, szkoły lub ugrupowania artystycznego. Przy rozwiązywaniu zadań maturzyści stosowali posiadaną wiedzę do analizy wzrokowej i rozpoznawali rodzaje zapisu muzycznego, cechy stylów muzycznych oraz przynależności do epok. Do zadań zdających należało także porządkowanie chronologiczne: dzieł muzycznych, postaci kompozytorów, wybitnych wykonawców i teoretyków muzyki.

W drugiej części arkusza egzaminacyjnego, sprawdzającej umiejętności analityczno-interpretacyjne, znalazło się 6 zadań otwartych. W tej części zdający stosowali posiadaną wiedzę do analizy słuchowo-wzrokowej utworów muzycznych, rozpoznawania i opisu cech stylów muzycznych oraz rozpoznawania i charakteryzowania podstawowych cech języka muzycznego, rozpoznawania i opisu cech gatunków i form muzycznych oraz ich przeobrażeń. Musieli także analizować teksty literackie o muzyce, wybierać i porządkować informacje istotne dla zagadnienia oraz rozpoznawać i opisywać cechy stylu muzycznego szkół kompozytorskich.

W ostatnim, 27. zadaniu, sprawdzającym umiejętność tworzenia dłuższej wypowiedzi, należało napisać wypracowanie na jeden z dwóch zaproponowanych tematów. Jeden z nich dotyczył przemian stylu muzycznego w I połowie XVII wieku, drugi – sposobów przedstawiania treści pozamuzycznych w muzyce instrumentalnej.

Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań można było uzyskać 100 punktów (za pierwszą część arkusza 45 punktów, za drugą – 30 punktów oraz 25 punktów za wypracowanie).

2. Dane dotyczące populacji zdających

Tabela 1. Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym*

Liczba zdających		348
Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym	z liceów ogólnokształcących	295
	z techników	53
	ze szkół na wsi	8
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	25
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	81
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	234
	ze szkół publicznych	318
	ze szkół niepublicznych	30
	kobiety	183
	mężczyźni	165

* Dane w tabeli dotyczą tegorocznych absolwentów.

Z egzaminu zwolniono 23 osoby – laureatów i finalistów Olimpiady Artystycznej.

Tabela 2. Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych

Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	0
	słabowidzący	0
	niewidomi	0
	słabosłyszący	0
	niesłyszący	0
	ogółem	0

3. Przebieg egzaminu

Tabela 3. Informacje dotyczące przebiegu egzaminu

Termin egzaminu		10 maja 2016	
Czas trwania egzaminu		180 minut	
Liczba szkół		194	
Liczba zespołów egzaminatorów		1	
Liczba egzaminatorów		7	
Liczba obserwatorów ² (§ 8 ust. 1)		2	
Liczba unieważnień ²	w przypadku:		
	art. 44zzv pkt 1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	art. 44zzv pkt 2	wniesienia lub korzystania przez zdającego w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	0
	art. 44zzv pkt 3	zakłócenia przez zdającego prawidłowego przebiegu egzaminu	0
	art. 44zzw ust. 1.	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	art. 44zzy ust. 7	stwierdzenie naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminu	0
	art. 44zzy ust. 10	niemożność ustalenia wyniku (np. zaginięcie karty odpowiedzi)	0
Liczba wglądów ² (art. 44zzz)		0	
Liczba prac, w których nie podjęto rozwiązania zadań		0	

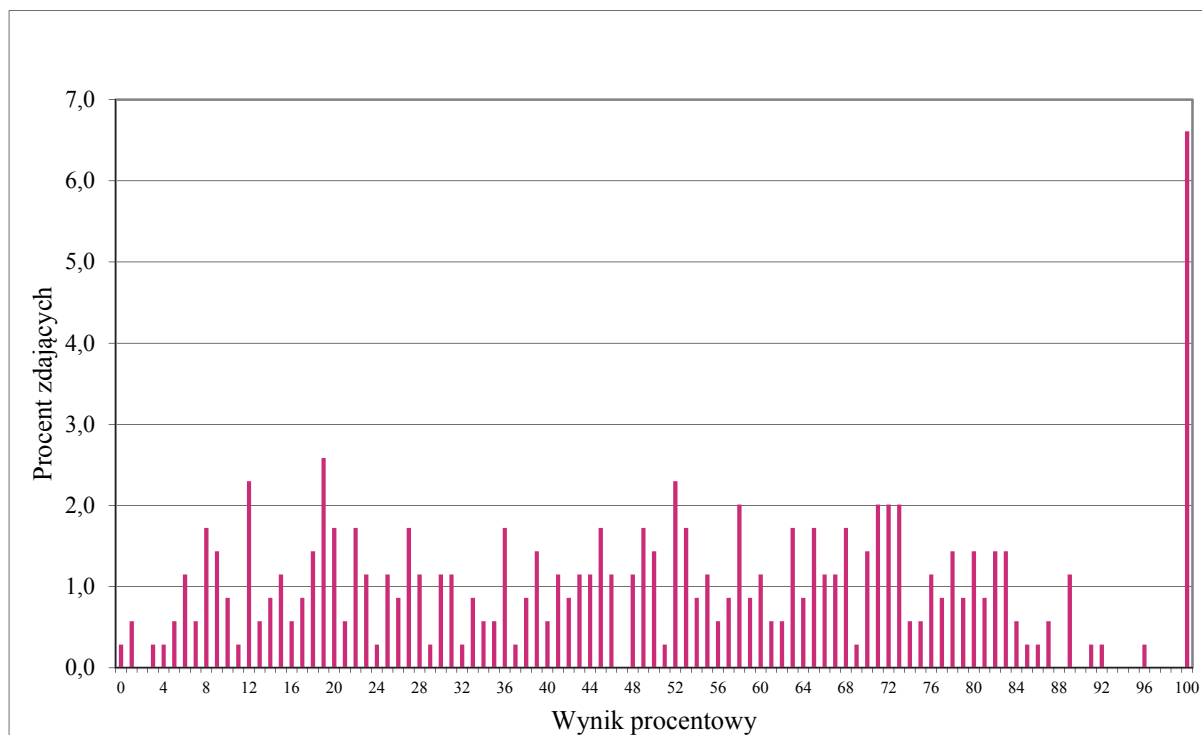
*Dane dotyczą poziomu rozszerzonego „nowej formuły” i „starej formuły” łącznie.

²Na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 czerwca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego i egzaminu maturalnego (Dz.U. z 2015 r., poz. 959).

²Na podstawie ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r., poz. 2156, ze zm.).

4. Podstawowe dane statystyczne

Wyniki zdających

Wykres 1. Rozkład wyników zdających

Tabela 4. Wyniki zdających – parametry statystyczne*

Zdający	Liczba zdających	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
ogółem	348	0	100	51	100	50	27
w tym:							
z liceów ogólnokształcących	295	0	100	57	100	55	26
z techników	53	1	73	16	8	21	17

* Dane dotyczą tegorocznych absolwentów.

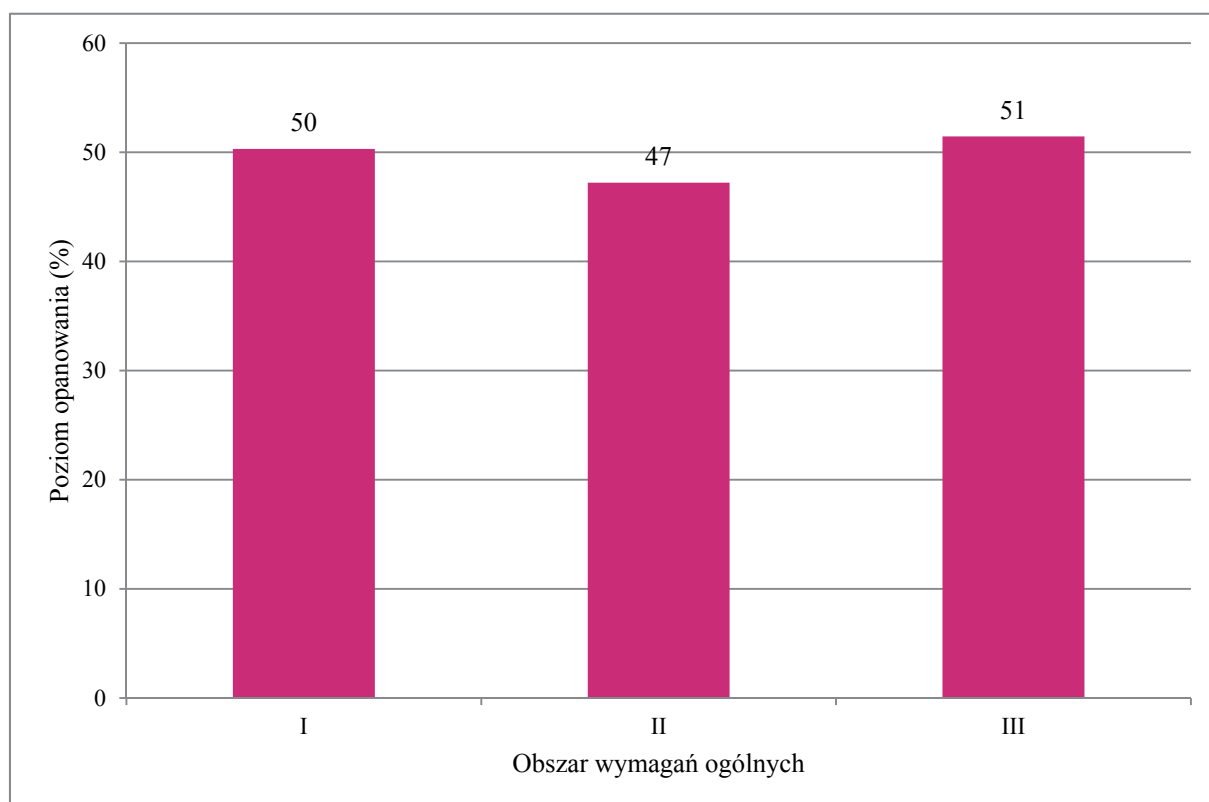
Poziom wykonania zadań

Tabela 5. Poziom wykonania zadań

Nr zad.	Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)
1.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	Zdający rozróżnia i określa starogreckie gatunki literacko-muzyczne oraz zna instrumenty starożytnej Grecji (I.5.a, I.6).	44
2.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	Zdający zna formy średniowiecznej pieśni rycerskiej i renesansowej <i>chanson</i> (I.5.b).	50
3.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	Zdający rozróżnia instrumenty charakterystyczne dla okresu renesansu i określa ich typy (I.6).	57
4.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	Zdający porządkuje chronologicznie i określa ramy czasowe faz okresu średniowiecza; zna rodzaje notacji muzycznej (I.9.a; I.2).	37
5.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	Zdający zna techniki charakterystyczne dla szkoły franko-flamandzkiej i przedstawicieli tej szkoły (I.3.b; I.7.c).	46
6.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	Zdający zna instrumentarium barokowe i środki wykonawcze barokowego gatunku <i>dramma per musica</i> (I.5.b; I.6).	58
7.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	Zdający zna styl operowy G.F. Haendla (I.7.b; I.8.c).	39
8.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	Zdający rozróżnia i charakteryzuje gatunki muzyki instrumentalnej (I.5.c).	46
9.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	Zdający zna cechy stylu F. Chopina, potrafi rozpoznać na podstawie analizy słuchowej cechy jego stylu w muzyce jazzowej (I.7.a; III.1.c).	71
10.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie	Zdający zna terminy i pojęcia muzyczne, rozróżnia rodzaje śpiewów chorałowych na podstawie analizy słuchowej (I.1.c; I.5.b; III.1.b).	37

	zawartych w nich informacji.		
11.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	Zdający rozpoznaje na podstawie analizy słuchowej rodzaj tańca i brzmienie instrumentów; zna twórczość M. Ravela (I.5.c; I.6; I.7.b; III.1.b).	60
12.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	Zdający zna cechy wybranych gatunków muzycznych z różnych epok historycznych (I.5.b.c).	64
13.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	Zdający zna twórczość wybitnych kompozytorów (I.7.b).	93
14.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	Zdający zna twórczość L. van Beethovena (I.7.b).	33
15.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	Zdający zna twórczość F. Mendelssohna–Bartholdy’ego, rozpoznaje kompozytora na podstawie tekstu literackiego (I.7.b; III.2).	27
16.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	Zdający rozpoznaje cechy stylu okresu romantyzmu, zna twórczość F. Liszta, analizuje tekst historyczny o muzyce i odczytuje informacje istotne dla problemu (I.8.a,c; III.2).	45
17.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	Zdający zna gatunki taneczne, określa ich pochodzenie (I.5.c).	39
18.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	Zdający zna twórczość K. Szymanowskiego, porządkuje chronologicznie jego dzieła symfoniczne, potrafi podać cechy jego stylu w kolejnych okresach twórczości (I.7.a,d; I.8.c; I.9.d).	27
19.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	Zdający zna różne funkcje muzyki i określa jej związki z innymi dziedzinami sztuki (I.4.; II.3.).	65
20.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	Zdający rozróżnia techniki i kierunki kompozytorskie XX w.; zna cechy stylu tej epoki (I.3.b; I.8.b).	49

21.	III. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	Zdający analizuje teksty źródłowe o muzyce i rozpoznaje problem omawiany w tekście; na podstawie analizy słuchowo-wzrokowej określa cechy stylu analizowanego utworu C. Monteverdiego w kontekście stylistyki wczesnego baroku, w tym środków wykonawczych muzyki wokalne tego okresu (III.1.b,c; III.2).		45
22.	III. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	Zdający określa związki muzyki z treścią tekstu kantaty J.S. Bacha na podstawie analizy słuchowo-wzrokowej oraz wzrokowej (III.1.b).		62
23.	III. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	Na podstawie analizy wzrokowej zdający określa i porównuje techniki kompozytorskie obecne w dwóch utworach późnego i wczesnego baroku (III.1.a).		41
24.	III. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	Na podstawie analizy słuchowej zdający rozpoznaje środki kompozytorskie służące ilustracji treści pozamuzycznych (III.1.b).		72
25.	III. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	Zdający analizuje program pozamuzyczny utworu okresu neoromantyzmu i na podstawie analizy słuchowej określa środki kompozytorskie służące ilustracji treści tego programu (III.1.b; III.2).		43
26.	III. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	Na podstawie analizy słuchowej zdający rozpoznaje styl historyczny epok dawnych. Postrzega związek muzyki z innymi dziedzinami sztuki (III.1.b; II.3).		55
27.1	II. Tworzenie wypowiedzi.	Zdający formułuje jasną wypowiedź pisemną, przedstawiając różnorodność stylów, technik i gatunków w muzyce wczesnego baroku; prezentuje własny pogląd na znaczenie omawianych zjawisk w dziejach muzyki; popiera wywody właściwie dobranymi przykładami twórczości tego czasu (II.1.a; II.2.a,b,c; II.4).	Zgodność treści pracy z tematem, czyli rozpoznanie problemu sformułowanego w temacie.	50
27.2			Trafne przywołanie faktów istotnych dla tematu, omówienie przywołanych faktów.	48
27.3			Dobór przykładów z literatury muzycznej, ilustrujących omawiane fakty.	44
27.4			Jakość omówienia.	42
27.5			Poprawne stosowanie terminologii.	49
27.6			Uporządkowanie treści – kompozycja i język, logika wywodu i wnioskowania, język i estetyka pracy.	53

Wykres 2. Poziom wykonania zadań w obszarach wymagań ogólnych

Komentarz

1. Analiza jakościowa zadań

Arkusz maturalny z historii muzyki na poziomie rozszerzonym w formule obowiązującej od 2015 r. okazał się umiarkowanie trudny dla zdających. Najtrudniejszy dla zadających okazał się obszar badający umiejętności tworzenia wypowiedzi (poziom wykonania – 47%). Trochę lepsze rezultaty uzyskano w zakresie odbioru wypowiedzi i wykorzystania zawartych w nich informacji (poziom wykonania – 50%) oraz analizy i interpretacji tekstów kultury (poziom wykonania – 51%).

Poszczególne obszary wymagań ogólnych zrealizowane zostały w dwudziestu siedmiu zadaniach otwartych i zamkniętych. W całym arkuszu żadne z zadań nie było bardzo trudne dla zdających, jednak większość (tzn. czternaście zadań) okazała się trudna (poziom wykonania mieścił się w przedziale 0,20 – 0,49). Duża część arkusza egzaminacyjnego stanowiła umiarkowaną trudność (poziom wykonania mieścił się w przedziale 0,50–0,69) dla tegorocznych zadających. Jedynie dwa zadania należały do łatwych (poziom wykonania: 0,70, 0,89), a tylko jedno zadanie miało rozwiązywalność powyżej 90%.

Najłatwiejsze dla tegorocznych zdających było zadanie 13. (poziom wykonania – 93%). Pytano w nim o nazwisko kompozytora, którego dzieła sygnowane są w tytule numerem katalogowym. Najczęściej zdający udzielali poprawnych odpowiedzi, wskazując np. J.S. Bacha czy W.A. Mozarta.

Dwa zadania łatwe należały do obszaru analizy słuchowej. W zadaniu 24. (poziom wykonania – 72%) większość zdających nie miała problemów z przyporządkowaniem i opisywaniem cech ilustracyjnych wysłuchanych miniatur. Najczęściej trudność stanowiło rozpoznanie cytowanego tańca i wyjaśnienie żartu muzycznego. Drugim łatwym zadaniem (zadanie 9., poziom wykonania – 71%) dla tegorocznych maturzystów okazało się zadanie wymagające wskazania cech muzyki Chopina, stanowiących inspirację dla artystów jazzowych, na podstawie wysłuchanego nagrania fragmentu utworu *Chopin impressions* Leszka Możdżera.

Spośród czternastu trudnych zadań w tegorocznym zestawie dwa, które osiągnęły identyczny wskaźnik (poziom wykonania – 27%), dotyczą zagadnień szczegółowych, związanych ze znajomością twórczości kompozytorów wymienionych w podstawie programowej kształcenia ogólnego. Każde z nich w inny sposób sprawdzało szczegółową wiedzę zdających, jednak w obu przypadkach potwierdza się niewielka znajomość twórczości kompozytorów, w tym ich dzieł oraz cech stylu. I tak w zadaniu 15. zdający powinien na podstawie zamieszczonego tekstu, opisującego cechy twórczości, wskazać nazwisko kompozytora. Zdecydowana większość zdających przywoływała błędne nazwiska (np. Czajkowskiego, Wagnera, Berlioza, Liszta, a nawet Prokofiewa). Nieliczni poprawnie rozpoznawali Feliksa Mendelssohna. Natomiast zadanie 18. dotyczyło twórczości symfonicznej Karola Szymanowskiego. Badało ono znajomość chronologii trzech wskazanych dzieł i zastosowanej w nich obsady wykonawczej. Zdający mieli również możliwość wyboru omówienia cech jednej z wymienionych symfonii w kontekście przynależności do właściwego okresu twórczości kompozytora. W wielu przypadkach zadanie to ukazywało zupełny brak znajomości dzieł i cech twórczości jednego z najważniejszych polskich artystów. Liczna grupa zdających nie potrafiła wskazać ważnej solowej funkcji fortepianu w obsadzie wykonawczej *Symfonii koncertującej*. Problemem także stało się omówienie cech wybranej symfonii. Na tej podstawie można wywnioskować, iż wiedza na temat okresów twórczości K. Szymanowskiego u wielu tegorocznych maturzystów była bardzo powierzchowna. Zamieszczone niżej przykładowe odpowiedzi ilustrują omówione problemy. Dwa pierwsze przykłady (przykład 1., przykład 2.), w których zdający otrzymali częściową punktację, ukazują dobrą znajomość chronologii dzieł oraz cech etapów twórczości kompozytora. Jednak w obu przypadkach zauważyć można braki w zakresie określania aparatu wykonawczego.

Przykład 1.

2 **Zadanie 18. (0-3)**
Poniżej wymieniono trzy symfonie Karola Szymanowskiego.

Symfonia „Pieśń o nocy” II Symfonia B-dur Symfonia koncertująca

18.1. Ułóż chronologicznie wymienione symfonie K. Szymanowskiego – zacznij od utworu najwcześniejszego – oraz określ aparat wykonawczy każdej z nich.

	Symfonia	Aparat wykonawczy
1.	II Symfonia B-dur	orkiestra symf.
2.	Symfonia „Pieśń o nocy”	orkiestra + chór
3.	Symfonia koncertująca	orkiestra najmniejsza do tej chwili w kasyjanie

+ 18.2. Wybierz jedną z tych symfonii i omów jej cechy w kontekście przynależności do właściwego okresu twórczości kompozytora.

...Symfonia „Pieśń o nocy” pochodzi z II okresu twórczości Karola Szymanowskiego. Zauważ w niej...
...mimo elementy stylu impresjonistycznego - ekspresjonistycznego.

Przykład 2.

2 **Zadanie 18. (0-3)**
Poniżej wymieniono trzy symfonie Karola Szymanowskiego.

Symfonia „Pieśń o nocy” II Symfonia B-dur Symfonia koncertująca

18.1. Ułóż chronologicznie wymienione symfonie K. Szymanowskiego – zacznij od utworu najwcześniejszego – oraz określ aparat wykonawczy każdej z nich.

	Symfonia	Aparat wykonawczy
1.	II Symfonia B-dur	orkiestra
2.	Symfonia „Pieśń o nocy”	orkiestra
3.	Symfonia koncertująca	orkiestra (concertino i ripieni).

18.2. Wybierz jedną z tych symfonii i omów jej cechy w kontekście przynależności do właściwego okresu twórczości kompozytora.

...IV Symfonia koncertująca należy do ostatniego -
...trzeciego etapu twórczości kompozytora - Karol Szymanowski...
...wyżył się w tym czasie wpływem niemieckiego neoromantyzmu (...
...Strauss, Wagner) oraz... u prosił swój... język muzyczny...
...się ku ludowości

Kolejne dwa przykłady (przykład 3., przykład 4.), zawierające błędne odpowiedzi, obrazują brak wiedzy zdających na temat chronologii dzieł, okresów twórczości, jak i obsady wykonawczej w dziełach K. Szymanowskiego. W pierwszej z poniższych odpowiedzi (przykład 3.) zdający wykazuje się podstawową wiedzą o zainteresowaniach kompozytora folklorem polskim, natomiast wybór dzieła, które omawia, świadczy o tym, iż wiedza ta jest bardzo wycinkowa.

Przykład 3.

18.1. Ułóż chronologicznie wymienione symfonie K. Szymanowskiego – zacznij od utworu najwcześniejszego – oraz określ aparat wykonawczy każdej z nich.

	Symfonia	Aparat wykonawczy
1.	Symfonia koncertująca	Orkiestra smyczkowa
2.	II Symfonia B-dur	Orkiestra symfoniczna
3.	Symfonia „Pieśń o macy”	Orkiestra symfoniczna i chór

18.2. Wybierz jedną z tych symfonii i omów jej cechy w kontekście przynależności do właściwego okresu twórczości kompozytora.

Symfonia „Pieśń o macy” - jest to dzieło pochodzące z III trzeciego okresu twórczości K. Szymanowskiego, który odznacza się ~~wpływem~~ zainteresowaniem folklorem polskim.

Drugi z przykładów (przykład 4.) jest świadectwem tego, że zdający nic nie wie o twórczości K. Szymanowskiego.

Przykład 4.

18.1. Ułóż chronologicznie wymienione symfonie K. Szymanowskiego – zacznij od utworu najwcześniejszego – oraz określ aparat wykonawczy każdej z nich.

	Symfonia	Aparat wykonawczy
1.	II Symfonia B-dur	orkiestra kameralna
2.	Symfonia koncertująca	orkiestra kameralna
3.	Symfonia „Pieśń o nocy”	orkiestra symfoniczna

18.2. Wybierz jedną z tych symfonii i omów jej cechy w kontekście przynależności do właściwego okresu twórczości kompozytora.

„Symfonia koncertująca” powstała w okresie reformowania kompozytora klasycyzmem. Nawiązuje one do tej epoki zarówno obsadą orkiestry, jak i formą, choć nie ma wyodrębnionych części.

Należy podkreślić, że Karol Szymanowski, kompozytor szczególnie ważny dla kultury polskiej XX wieku, jest jednym z nielicznych twórców wymienionych w wymaganiach szczegółowych podstawy programowej kształcenia ogólnego. Są tu wskazane postaci, których etapy i cechy twórczości należy znać z odniesieniem do biografii. Zdający powinni zwrócić szczególną uwagę na tę listę nazwisk, przygotowując się do egzaminu z historii muzyki.

Kolejne trudne zadanie – zadanie 14. (poziom wykonania – 33%) – dotyczyło również wiedzy o twórczości kompozytora, tym razem pod kątem znajomości formy wariacji jako formy samodzielnej i zastosowanej w cyklu przez L. van Beethovena. W wielu pracach zdający zostawiali zadanie bez odpowiedzi, wpisywali jakiegokolwiek kompozycje Beethovena (np. Sonata „Księżycowa”) lub niejednoznacznie wskazywali dzieła bez możliwości identyfikacji (brak tonacji, numeru opusowego, obsady, tytułu). W nielicznych przypadkach przywoływano tytuły właściwych utworów (nawet bez tonacji czy numeru opus).

Przykład 5.

Zadanie 14. (0–2)

Poniższe polecenia dotyczą twórczości Ludwiga van Beethovena.

14.1. Podaj tytuł wybranego cyklu wariacji tego kompozytora.

32 wariacje c-moll

14.2. Podaj tytuł wybranego dzieła L. van Beethovena, w którym temat z wariacjami jest jedną z części utworu.

IX Symfonia

W niektórych pracach jednak wskazanie samego tytułu i tonacji (*Eroica*, *Es-dur*) nie były wystarczającą odpowiedzią, aby otrzymać pełną punktację za zadanie (przykład 6.).

Przykład 6.

1 Poniższe polecenia dotyczą twórczości Ludwiga van Beethovena.

↓ 14.1. Podaj tytuł wybranego cyklu wariacji tego kompozytora.
 Wariacje Es-dur „Eroica” op. 35

— 14.2. Podaj tytuł wybranego dzieła L. van Beethovena, w którym temat z wariacjami jest jedną z części utworu.
 Wariacje Es-dur „Eroica” op. 35

W powyższym przykładzie widać, że zdający ma świadomość podwójnego istnienia formy wariacji, jednak błędnie podaje numerację oraz nie wskazuje właściwej nazwy: III Symfonia *Eroica* op. 55, w której finałową częścią są wcześniejsze fortepianowe wariacje o tym samym tytule. Aby zdający odniósł sukces, powinien pamiętać o precyzyjnym udzielaniu odpowiedzi.

W tegorocznym arkuszu wśród zadań trudnych znalazły się także takie, w których zdający powinni wykazać się **znajomością kontekstów kulturowych oraz związków muzyki z literaturą**.

W zadaniu 16. (poziom wykonania – 45%), na podstawie cytatu mówiącego o idei korespondencji sztuk, zdający, poza wskazaniem tej idei oraz nazwy gatunku muzycznego, będącego jej odzwierciedleniem, powinni wskazać tytuł kompozycji F. Liszta, na podstawie tytułów części, które odnoszą się do inspiracji *Boską komedią* Dantego. Mimo wielu podpowiedzi w treści zadania (w źródle i w poleceniu), tylko nieliczni zadający w podpunkcie 16.3. wskazywali właściwy tytuł dzieła F. Liszta. Nierzadko w tym miejscu błędnie pojawiał się tytuł symfonii Liszta, inspirowanej innym dziełem literackim (przykład 7.).

Przykład 7.

16.3. Podaj tytuł inspirowanego literaturą symfonicznego dzieła F. Liszta, w którym kolejne części noszą tytuły: *Inferno (Pieńko)* – *Purgatorio (Czyściec)* – *Magnificat*.
 Poemat symfoniczny „Faust”

O pobieżnej znajomości twórczości Liszta lub o nieuważnym czytaniu polecenia świadczą również poniższe odpowiedzi (przykład 8., przykład 9.).

Przykład 8.

16.3. Podaj tytuł inspirowanego literaturą symfonicznego dzieła F. Liszta, w którym kolejne części noszą tytuły: *Inferno (Pieńko)* – *Purgatorio (Czyściec)* – *Magnificat*.
 Dante Alighieri „Boska Komedia”

Przykład 9.

16.3. Podaj tytuł inspirowanego literaturą symfonicznego dzieła F. Liszta, w którym kolejne części noszą tytuły: *Inferno (Pieńko)* – *Purgatorio (Czyściec)* – *Magnificat*.
 Boska komedia ~~.....~~

Zadanie 25. (poziom wykonania – 43%), badające umiejętności z obszaru analizy utworu, odwoływało się także do znajomości związków muzyki i literatury. Poza fragmentem słuchowym *Stepu Z. Noskowskiego* zamieszczono w nim inwokację, wskazującą na inspirację kompozytora polską powieścią historyczną. Zdający mieli podać tytuł tej powieści oraz nazwisko jej autora. Rzadko w tej części zadania (25.2.) można było znaleźć właściwe odpowiedzi. Jeśli przywołano właściwie nazwisko H. Sienkiewicza, to, niestety, pośród podawanych tytułów pojawiał się cały katalog jego dzieł, np. *Potop*, *W pustyni i w puszczy*, *Krzyżacy*. Inni natomiast wskazywali A. Mickiewicza, a z jego dzieł najczęściej *Stepy akerskie*, *Pana Tadeusza*. Tak duży rozrzut błędnych odpowiedzi świadczy o zaniedbaniach w zakresie znajomości ważnych dzieł w historii muzyki polskiej, jak również w zakresie znajomości polskiej literatury.

Kolejne zadanie nawiązujące do znajomości kontekstu kulturowego było zadanie 26., które w całości okazało się dla zdających umiarkowanie trudne (poziom wykonania – 55%). W ostatniej części tego zadania należało wyjaśnić zależność wyboru trąbki, jako partii dominującej w obsadzie wykonawczej, z tytułem filmu *Wit Stwosz*. Mimo podpowiedzi w treści zadania o usytuowaniu ołtarza Wita Stwoża w Kościele Mariackim w Krakowie, argumentowano np. że *Wit Stwosz grał na trąbce; był to instrument popularny w czasach Wita Stwoża; trąbka wskazywała na wewnętrzne uduchowanie człowieka*, zapominając wyraźnie o kulturowych związkach miejsca z hejnałem mariackim. Należy podkreślić, iż znajomość kontekstów kulturowych, wymagana w podstawie programowej kształcenia ogólnego, jest ważnym, wręcz niezbędnym czynnikiem dla właściwej interpretacji dzieł artystycznych.

2. Problem „pod lupą”

To, co wydaje się łatwe i podstawowe, w rezultacie sprawia problemy,
czyli
trudności związane z właściwym stosowaniem oraz wyjaśnianiem terminów i pojęć

Analiza i interpretacja tekstów kultury to obszar, z którego tegoroczni maturzyści uzyskali najlepsze wyniki, powyżej 50%. Zastanawiające jest jednak to, że wśród zadań trudnych znalazły się zarówno te z obszaru analizy słuchowej, jak i te z obszaru analizy tekstu literackiego, które na pierwszy rzut oka nie powinny sprawiać większych kłopotów.

Trudne dla zdających okazało się zadanie 10. (poziom wykonania – 37%). W tym zamkniętym zadaniu należało wysłuchać fragmentu śpiewu chorałowego, a następnie podkreślić właściwe terminy związane z fakturą oraz rodzajem śpiewu. Podane pojęcia wydają się podstawowe dla rozumienia gatunku chorału, a często wprowadzane są na wcześniejszym etapie edukacji muzycznej i utrwalane poprzez historię muzyki. Jeśli nie zostaną właściwie zrozumiane, to ich zastosowanie do opisu i analizy staje się niemożliwe.

W pierwszym przykładzie (przykład 1.) zdający właściwie rozpoznaje śpiew responsorialny i trudno przypuszczać, że nie słyszy, iż jest on jednogłosowy. Jednak błędnie zakreśla rodzaj faktury, gdyż nie rozumie właściwie pojęcia homofonii.

Przykład 1.

Zadanie 10. (0–1) **Wysłuchaj nagrania fragmentu śpiewu chorałowego i podkreśl te terminy, które dotyczą rodzaju tego śpiewu i jego faktury.**

Rodzaj śpiewu: responsorialny antyfonalny *tractim*

Faktura: heterofonia burdonowa homofonia monodia

Drugi przykład (przykład 2.) ilustruje sytuację odwrotną. Zdający rozpoznaje monodię, ale słysząc naprzemienny śpiew kantora i grupy wokalne, wskazuje niewłaściwy termin antyfonalny.

Trudno przypuszczać, by terminy najczęściej wskazywane przez zdających były im nieznane, wszak to określenia łączące się z praktyką wykonawczą.

Przykład 2.

Zadanie 10. (0–1)
Wysłuchaj nagrania fragmentu śpiewu chorałowego i podkreśl te terminy, które dotyczą rodzaju tego śpiewu i jego faktury.

Rodzaj śpiewu: responsorialny antyfonalny *tractim*

Faktura: heterofonia burdonowa homofonia monodia

Podobnie bliskim i często stosowanym w praktyce muzycznej wydaje się termin *concertino*. Jednak ponad połowa zdających nie potrafiła podać właściwie dwóch znaczeń tego określenia w zadaniu 8. (poziom wykonania – 46%). Rzadko można było spotkać tak modelowe odpowiedzi, jak w poniższym przykładzie (przykład 3.).

Przykład 3.

Zadanie 8. (0–2)
Podaj dwa znaczenia terminu *concertino*.

1. *Concertino* jest nazwą grupy instrumentalistów słowackich w *concerto grosso*.

2. *Concertino* to również nazwa formy muzycznej, jednoczesnej.

Kolejny przykład (przykład 4.) jest świadectwem wykorzystania wiedzy z praktyki muzycznej. Odpowiedź poniższa świadczy, że zdający zna termin *concertino* nie tylko w aspekcie historycznym, lecz także kojarzy go ze ścieżką współczesnej edukacji muzycznej.

Przykład 4.

Zadanie 8. (0–2)
Podaj dwa znaczenia terminu *concertino*.

1. *Grupa instrumentalistów z nią i między sobą w ~~konc~~ concerto grosso*

2. *Wskazane pisany także wspólnie w celach edukacyjnych*

oła uczniów w celu przygotowania do grania koncertów (słownych)

Duża grupa zdających potrafiła jedynie częściowo rozwiązać to zadanie, z reguły poprawnie wyjaśniając tylko jedno znaczenie wskazanego terminu (przykład 5., przykład 6., przykład 7.).

Przykład 5.

1. grupa concertino - grupa instrumentów solowych, która występuje w concerto grosso
2. concertino - jako utwór od solowy od stowa concert

Przykład 6.

1. grupa solistów w formie concerto grosso
2. koncert solowy w baroku

Przykład 7.

1. Concertino - to grupa solistów wchodząca w skład barokowego concerto grosso
2. Concertino - to styl koncertowy, ~~używa~~ technika używana przez kompozytorów

Nie zawsze jednak było to pierwsze znaczenie (przykład 8., przykład 9.).

Przykład 8.

1 **Zadanie 8. (0-2)**
Podaj dwa znaczenia terminu *concertino*.

1. technika kameryzacja w której aktywnie funkcjonują instrumenty lub grupy instrumentów solowych
2. gatunek muzyczny o pełnej budowie do koncertu, bez mniejszej formie

Przykład 9.

1. technika koncertująca
2. mniejsza forma koncertu

Z powyższych – częściowo poprawnych wypowiedzi – wynika, że zdający często mylili termin *concertino* z *concertare* i techniką koncertującą. Dobrze ilustruje ten problem poniższa błędna, lakonicznie sformułowana odpowiedź (przykład 10.).

Przykład 10.

Podaj dwa znaczenia terminu *concertino*.

1. *Koncertować*.....
-
2. *Współdziałalność*.....

Tego rodzaju błędy mogą wynikać nie tylko z braku wiedzy, ale też z nieuważnego, pośpiesznego czytania poleceń. Poniższa częściowo poprawna wypowiedź dobrze obrazuje taką sytuację (przykład 11.).

Przykład 11.

1. *Ma to prop. forma koncertu - krótsza i prostsza od koncertu*.....
-
2. *Grupa akompaniujących w czasie koncertu prosi*.....

Tegoroczni maturzyści mieli duże problemy ze sformułowaniem wyjaśnienia dwóch znaczeń dobrze im znanego terminu. Należy z pewnością uczulić maturzystów przygotowujących się do egzaminu maturalnego na aspekt precyzji wypowiedzi oraz uważnego czytania poleceń.

Spośród zadań z części analitycznej arkusza jednym z trudniejszych okazało się zadanie 21. (poziom wykonania – 45%), które oprócz materiału nutowego i nagrania utworu C. Monteverdiego zawierało także cytaty z biografii E. Obniskiej. W pierwszej części zadania zdający powinni, korzystając ze źródeł, wyjaśnić znaczenie podanych terminów: *prima prattica* i *seconda prattica*. Wielu z nich nie potrafiło wykorzystać właściwie zamieszczonych tekstów kultury. Odpowiedzi często polegały na przepisaniu słów z cytatu, nierzadko błędnie i bez zrozumienia istoty sporu (przykład 12., przykład 13.).

Przykład 12.

Zadanie 21. (0–8)

Przedmiotem zadania jest *Lament Nimfy* Claudia Monteverdiego (nagranie, nuty s. 10–12 i tekst s. 13) i pogląd kompozytora przekazany przez jego brata – Giulia Cesarego.

21.1. Zapoznaj się z treścią wypowiedzi Giulia Cesarego Monteverdiego i podaj znaczenie terminów *prima prattica* (*prattica*) i *seconda prattica* (*prattica*), a także wyjaśnij, czego dotyczył spór zwolenników jednego i drugiego stylu.

Mój brat mówi, że nie tworzy swych dzieł przypadkiem; jego intencją było sprawić, by mowa (poezja) była panią harmonii, nie służką; brat mój pojmuje *prima prattica* jako tę, która zabiega o doskonałość harmonii, czyli uważa ona harmonię nie za dowodzoną, ale dowodzącą, nie za służkę, ale panią mowy.

Ewa Obniska, Claudio Monteverdi, Gdańsk 1993.

- Prima prattica*: *harmonia jest jednym z najważniejszych elementów*
działa muzycznego przy komponowaniu nowego utworu. Wskazuje mu i współgrać
ze sobą.....
- Seconda prattica*: *wskazuje prawa harmonii. Cała reszta elementów*
działa muzycznego.....
- Przedmiot sporu: *Współdziałalność elementów działa*
muzycznego i a nie trzonienia utworu.....

Przykład 13.

Prima pratica: ...wainieczna... mawa... tekst... przeje... Prima pratica -
 ...cajki... wainieczna... solo... w tym... przypadek... tekstu...
 Seconda pratica: ...cajki... miew... wainieczna... solo... w tym... przypadek... harmonie,
 melodie... akompaniamentu...
 Przedmiot sporu: wyznacził... tekstu... nad... iperowego... nad... akompaniamentem
 ...głos... wiodący... jako... ten... madojący... harmonię

Przykład 14.

Prima pratica: ~~...~~ ~~...~~ tekst wainieczny
 ...ad... harmonii
 Seconda pratica: ...tekst uwomulowany harmonie...
 ...
 Przedmiot sporu: ...spór... dohuj... słowe i harmonii

Powyższe przykładowe odpowiedzi są świadectwem braku wiedzy na temat przemian stylu muzycznego na przełomie XVI i XVII wieku. W tej sytuacji maturzysta, jeśli nie zna i/lub nie rozumie znaczenia terminów, które są podstawowymi dla stylu i twórczości kompozytora przełomu renesansu i baroku, ma problem z umiejętnym wykorzystaniem źródeł.

3. Wnioski

1. Zdający dobrze radzą sobie z różnorodnością zadań, o czym świadczą podobne wyniki w każdym z trzech badanych obszarów wiedzy i umiejętności, w szczególności w obszarze analizy i interpretacji tekstów kultury. Natomiast trochę słabsze wyniki osiągają w tworzeniu wypowiedzi.
2. Precyzja w formułowaniu odpowiedzi i pełne realizowanie treści zawartych w poleceniu jest często związane z umiejętnością poprawnego posługiwania się terminami i pojęciami muzycznymi. Brak znajomości znaczenia określeń czy faktów uniemożliwia właściwe formułowanie przejrzystej wypowiedzi i rzutuje na jakość omówienia. Nie pozwala także na właściwą interpretację źródeł.
3. Dzieje muzyki powinny być postrzegane przez maturzystów w szerokim zakresie. Dla dobrego rozumienia i interpretowania dzieł muzycznych niezbędna jest ogólna wiedza na temat związków muzyki z kulturą danej epoki. Należy podkreślić, że zadania z dziedziny historii muzyki dotyczyć mogą również zagadnień, w których muzyka łączy się z innymi dziedzinami sztuki, wydarzeniami historycznymi i zjawiskami społecznymi. Ponadto na egzaminie maturalnym sprawdzana jest znajomość twórczości wybranych kompozytorów wymienionych w podstawie programowej kształcenia ogólnego. Warto zapoznać się z tą listą oraz wskazanymi aspektami charakterystyki ich twórczości, takimi jak: chronologia, cechy stylistyczne, gatunki, techniki kompozytorskie itp.
4. Przygotowując się do egzaminu pisemnego z historii muzyki, należy zwrócić uwagę na stosowanie różnorodnych ćwiczeń, m.in. w celu kształtowania umiejętności posługiwania się terminami i pojęciami muzycznymi, rozpoznawania związków kulturowych czy utrwalania wiedzy o kompozytorach i ich dziełach.

Historia sztuki

Poziom rozszerzony

1. Opis arkusza

Arkusz egzaminacyjny z historii sztuki składał się z 18 różnego typu zadań i podzielony został na trzy części.

Część pierwsza sprawdzała przede wszystkim wiadomości i zawierała 13 zadań. Były to zadania zamknięte (wielokrotnego wyboru, zadania na dobieranie) oraz zadania otwarte (krótkiej odpowiedzi, zadania z luką). Sprawdzały one między innymi wiedzę o epokach, kierunkach, stylach i tendencjach w sztuce, znajomość twórczości wybitnych artystów, miejsc usytuowania obiektów architektury lub przechowywania dzieł sztuk plastycznych, a także znajomość terminów i pojęć z dziedziny sztuki. Rozwiązując zadania, maturzyści wykazywali się wiedzą o wybitnych twórcach i ich dziełach oraz określali funkcje tych dzieł w historii sztuki. Od zdających wymagano także rozumienia i definiowania terminów z dziedziny sztuki, rozeznania w podstawowych motywach ikonograficznych oraz kojarzenia tych motywów ze źródłami literackimi.

Zadania w część drugiej arkusza – od 14. do 16. – polegały na wykonaniu opisów i analizy dzieł z różnych dziedzin sztuki (malarstwa, rzeźby, architektury). Analizę ograniczano do ściśle określonych kategorii, w zależności od rodzaju i charakteru dzieła, którego dotyczyły. W zadaniu 17. wykorzystane zostały teksty źródłowe dwóch wybitnych teologów średniowiecza. Na ich podstawie zdający mieli odpowiedzieć na pytania dotyczące charakteru sztuki sakralnej epoki. W pierwszej i drugiej części arkusza zostały wykorzystane różnorodne materiały źródłowe, przede wszystkim ikonograficzne.

W części trzeciej arkusza maturzyści mieli się wykazać umiejętnością redagowania rozszerzonej odpowiedzi na jeden z zaproponowanych tematów.

Temat 1. Zmagania człowieka z naturą i motyw żywiołów. Omów zagadnienie na podstawie trzech wybranych dzieł malarzy romantycznych.

Temat 2. Na wybranych przykładach twórczości trzech artystów omów podobieństwa i różnice w malarstwie holenderskim i flamandzkim XVII wieku.

Tematy były zróżnicowane. Pierwszy z nich dotyczył sztuki romantyzmu. Zdający mieli odnieść się do ważnych motywów ikonograficznych, właściwych dla kierunku. Panteistyczna wizja natury, charakterystyczna dla romantyzmu, przyczyniła się do powstania wielu prac malarskich, w których ukazywano motyw żywiołów (zwłaszcza były to wszelkiego rodzaju przedstawienia ukazujące walkę człowieka z potęgą mórz i oceanów). Tego rodzaju kompozycje charakterystyczne są dla twórczości Théodore Géricaulta, Williama Turnera, Gaspara Davida Fredricha. Drugi z tematów miał szerszy charakter. Zdający mieli określić podobieństwa i różnice pomiędzy sztuką holenderską i flamandzką w XVII wieku, przy czym dotyczyło to zarówno treści dzieł (motywy ikonograficzne), jak i formy. Niemal jednorodna stylistycznie w XVI wieku sztuka Niderlandów – na skutek podziałów politycznych i religijnych – utraciła w XVII wieku swoją uniwersalność. Kościoły protestanckie w Holandii nie potrzebowały dekoracji w postaci licznych obrazów, co wpłynęło na zupełnie inny charakter sztuki sakralnej. W katolickiej Flandrii powstawały nadal wielkie kompozycje ołtarzowe. Ze względu na podobieństwo struktury społecznej mieszkańców obu krajów i ich statusu społecznego – w malarstwie obu krajów występowały też liczne podobieństwa. Zarówno podobieństwa, jak i różnice zdający mieli wykazać na przykładzie dzieł trzech różnych artystów.

Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań można było uzyskać 100 punktów (za pierwszą i drugą część arkusza po 40 punktów oraz 20 punktów za wypracowanie).

2. Dane dotyczące populacji zdających

Tabela 1. Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym*

Liczba zdających		2619
Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym	z liceów ogólnokształcących	2187
	z techników	432
	ze szkół na wsi	58
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	203
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	730
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	1628
	ze szkół publicznych	2413
	ze szkół niepublicznych	206
	kobiety	2106
	mężczyźni	513

* Dane w tabeli dotyczą tegorocznych absolwentów.

Z egzaminu zwolniono 65 osób – laureatów i finalistów Olimpiady Artystycznej.

Tabela 2. Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych

Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanym	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	4
	słabowidzący	2
	niewidomi	0
	słabosłyszący	8
	niesłyszący	1
	ogółem	15

3. Przebieg egzaminu

Tabela 3. Informacje dotyczące przebiegu egzaminu

Termin egzaminu		16 maja 2016 r.	
Czas trwania egzaminu		180 minut	
Liczba szkół		735	
Liczba zespołów egzaminatorów		7	
Liczba egzaminatorów		65	
Liczba obserwatorów ³ (§ 8 ust. 1)		3	
Liczba unieważnień ²	w przypadku:		
	art. 44zzv pkt 1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	art. 44zzv pkt 2	wniesienia lub korzystania przez zdającego w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	0
	art. 44zzv pkt 3	zakłócenia przez zdającego prawidłowego przebiegu egzaminu	0
	art. 44zzw ust. 1.	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	art. 44zzy ust. 7	stwierdzenia naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminu	0
	art. 44zzy ust. 10	niemożności ustalenia wyniku (np. zaginięcie karty odpowiedzi)	0
Liczba wglądów ² (art. 44zzz)		8	
Liczba prac, w których nie podjęto rozwiązania zadań		50	

³Na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 czerwca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego i egzaminu maturalnego (Dz.U. z 2015, poz. 959).

²Na podstawie ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jedn. Dz.U. z 2015, poz. 2156, ze zm.).

4. Podstawowe dane statystyczne

Wyniki zdających

Wykres 1. Rozkład wyników zdających

Tabela 4. Wyniki zdających – parametry statystyczne*

Zdający	Liczba zdających	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
ogółem	2619	0	100	41	100	45	23
w tym:							
z liceów ogólnokształcących	2187	2	100	45	100	48	22
z techników	432	0	100	23	14	30	20

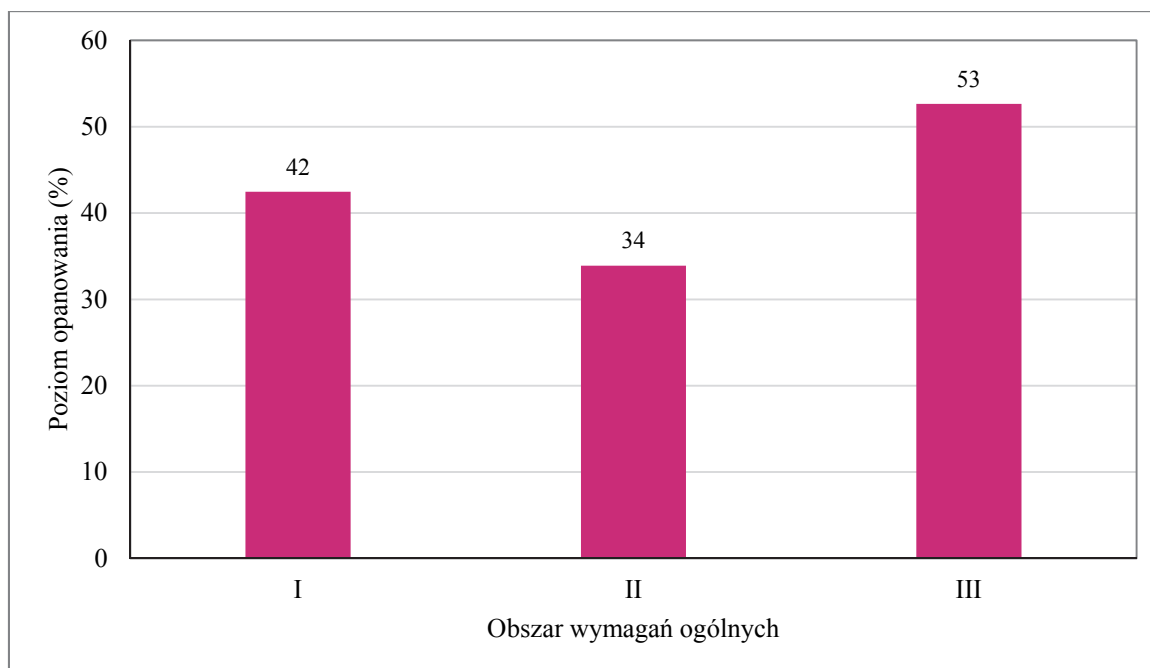
* Dane dotyczą tegorocznych absolwentów.

Poziom wykonania zadań

Tabela 5. Poziom wykonania zadań

Nr zad.	Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)
1.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.3) Zdający rozpoznaje dzieła różnych epok, stylów oraz kierunków sztuk plastycznych, potrafi umiejscowić je [...] w przestrzeni geograficznej.	41
2.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.10) Zdający zna, poprawnie stosuje oraz definiuje terminy i pojęcia z zakresu historii sztuki.	62
3.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.5) Zdający zna twórczość najwybitniejszych artystów i potrafi [...] określić w przybliżeniu czas [...].	49
4.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.3) Zdający rozpoznaje dzieła różnych epok, stylów oraz kierunków sztuk plastycznych, potrafi umiejscowić je w czasie [...]. 1.4) Zdający przyporządkowuje twórczość poszczególnych artystów do stylów i kierunków, w obrębie których tworzyli. 1.8) Zdający zna i rozpoznaje podstawowe techniki plastyczne [...]. 1.11) Zdający zna podstawowe motywy ikonograficzne, rozpoznaje świętych, bogów greckich [...] po atrybutach i sposobach przedstawień.	35
5.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.5) Zdający zna twórczość najwybitniejszych artystów i potrafi wymienić dzieła, które stworzyli, rozpoznać najsłynniejsze z nich [...].	25
6.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.6) Zdający identyfikuje dzieła na podstawie charakterystycznych środków warsztatowych i formalnych oraz przyporządkowuje je właściwym autorom (w tym zna plany i układy przestrzenne dzieł architektury najbardziej charakterystycznych dla danego stylu i kręgu kulturowego). 1.7) Zdający wiąże dzieło z miejscem, w którym się znajduje (muzea, galerie, kościoły, miasta).	40
7.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.9) Zdający wymienia dawne i współczesne dyscypliny artystyczne [...].	53
8.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.12) Zdający potrafi wskazać funkcję dzieła [...].	64
9.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.5) Zdający zna twórczość najwybitniejszych artystów i potrafi wymienić dzieła, które stworzyli [...].	32

10.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.3) Zdający rozpoznaje dzieła różnych epok, stylów oraz kierunków sztuk plastycznych [...]. 1.6) Zdający identyfikuje dzieła na podstawie charakterystycznych środków warsztatowych i formalnych oraz przyporządkowuje je właściwym autorom [...].	42
11.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.10) Zdający zna, poprawnie stosuje oraz definiuje terminy i pojęcia z zakresu historii sztuki. 1.12) Zdający potrafi wskazać funkcję dzieła i określić, jaki wpływ ma ona na jego kształt.	66
12.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.5) Zdający zna twórczość najwybitniejszych artystów i potrafi wymienić dzieła, które stworzyli, rozpoznać najsłynniejsze z nich [...].	31
13.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.10) Zdający zna, poprawnie stosuje oraz definiuje terminy i pojęcia z zakresu historii sztuki.	39
14.	III. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	3.1) Zdający dokonuje opisu [...] dzieł, uwzględniając ich cechy formalne ([...] w rzeźbie: bryła, kompozycja, faktura [...]), a także potrafi wskazać te środki ekspresji, które identyfikują analizowane dzieło i wskazują na jego klasyfikację stylową.	38
15.	III. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	3.1) Zdający dokonuje opisu [...] dzieł, uwzględniając ich cechy formalne ([...] w malarstwie: kompozycja, kolor, światłocień), a także potrafi wskazać te środki ekspresji, które identyfikują analizowane dzieło i wskazują na jego klasyfikację stylową.	59
16.	III. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	3.1) Zdający dokonuje opisu i analizy porównawczej dzieł, uwzględniając ich cechy formalne (np. w architekturze: układ przestrzenny, plan, bryła, konstrukcja, dekoracja [...]), a także potrafi wskazać te środki ekspresji, które identyfikują analizowane dzieło i wskazują na jego klasyfikację stylową.	47
17.	III. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	3.2) Zdający analizuje wybrane teksty pisarzy, filozofów i artystów, interpretując je i wskazując wpływ tych wypowiedzi na charakter stylów, epok i tendencji w sztuce oraz na kształt dzieła; analizuje także wypowiedzi krytyków na temat sztuki oraz potrafi się do nich odnieść, formułując własne zdania.	74
18.1.	II. Tworzenie wypowiedzi.	2.1) Zdający porównuje style i kierunki, uwzględniając źródła inspiracji, wzajemne oddziaływania, wpływ mecenatu artystycznego, wydarzeń historycznych i kulturalnych oraz estetyki na cechy tych stylów. 2.2) Zdający rozpoznaje w dziele sztuki temat i potrafi wskazać jego źródło ikonograficzne. 2.3) Zdający formułuje samodzielne, przejrzyste i logiczne pisemne wypowiedzi na temat sztuki, uwzględniając właściwą kompozycję pracy, język i styl, opis ikonograficzny i formalny przytaczanych przykładów dzieł.	36
18.2.			33
18.3.			24
18.4.			48

Wykres 2. Poziom wykonania zadań w obszarach wymagań ogólnych

Komentarz

1. Analiza jakościowa zadań

Maturzyści uzyskali średnio z egzaminu 45% punktów, co oznacza, że tegoroczny arkusz okazał się dla nich trudny. Najlepiej poradzi sobie z zadaniami obszaru III (*Analiza i interpretacja tekstów kultury*), dla zakresu którego poziom opanowania wyniósł 53%. Zadania z obszaru I (*Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji*) były dla tegorocznych maturzystów trudniejsze od tych, które sprawdzały umiejętność analizowania i interpretowania (poziom opanowania 42%). Najtrudniejsza okazała się jednak część sprawdzająca umiejętności z obszaru II (*Tworzenie wypowiedzi*). Inaczej niż na egzaminie maturalnym w formule obowiązującej do roku 2015, podczas którego zdający pisali wypracowania na tematy tak skonstruowane, że można było problem potraktować bardzo szeroko, tegoroczni absolwenci przystępujący do matury według nowej formuły musieli wykazać się gruntowną wiedzą dotyczącą wskazanego okresu w sztuce (temat 2.) lub kierunku w sztuce (temat 1.). Można sądzić, że to właśnie konieczność uszczegółowienia zakresu rozważanych zagadnień spowodowała, że średni wynik uzyskany przez tegorocznych maturzystów w tym obszarze był niski (poziom opanowania 34%).

Wśród 13 zadań zamieszczonych w części I arkusza, znalazły się zadania trudne oraz umiarkowanie trudne. Najłatwiejsze okazało się zadanie 11., w którym zdający mieli spośród terminów określających elementy architektury wybrać te, które pełnią funkcję konstrukcyjną. Poziom wykonania tego zadania wyniósł 66%. Zadaniem średnio łatwym (poziom wykonania 64%) okazało się też zadanie 8., w którym zdający mieli spośród podanych obiektów architektonicznych wybrać takie, które pełniły lub pełnią funkcję sakralną. Podobny wynik (poziom wykonania 62%) uzyskali również zdający za rozwiązanie zadania 2. – mieli w nim wskazać właściwe znaczenia terminów. Poziom wykonania tych trzech zadań pokazuje, że maturzyści dość dobrze mają opanowaną terminologię z zakresu historii sztuki a także umiejętność określania funkcji dzieła.

Najtrudniejszym zadaniem z tej części arkusza okazało się zadanie 5. (poziom wykonania 25%), w którym należało przyporządkować nazwiska twórców wymienionym dziełom sztuki współczesnej. Okazuje się, że dzieła powstałe po roku 1945 oraz nazwiska ich autorów są zdającym słabo znane. Niski wynik uzyskali także maturzyści w zadaniu 12. (poziom wykonania 31%), w którym mieli wykazać się

znajomością twórczości jednego z najwybitniejszych rzeźbiarzy XIX wieku – Augusta Rodina. Uzupełniając podany tekst, należało podać drugi człon tytułu wybitnego dzieła artysty, dopisać nazwisko Rodina do podanego imienia, ale także wskazać kontekst literacki dzieła, co okazało się najtrudniejsze.

Nie tylko sztuka współczesna jest słabo rozpoznawalna przez przystępujących do egzaminu. Pokazuje to zadanie 4., za które zdający otrzymali zaledwie 35% punktów możliwych do zdobycia. Maturzyści mieli opisać dzieła pochodzące z różnych epok: określić ich temat, technikę wykonania, motywy ikonograficzne w nich przedstawione a także umiejscowić dzieło we właściwym kierunku lub wieku. Jako przykłady wybrane zostały dwa znane obrazy: *Ekstaza św. Franciszka*, jedyne dzieło El Greca w zbiorach polskich, oraz *Leda* Salvadora Dalego. Tylko 1/3 maturzystów była w stanie poprawnie określić wszystkie wymagane elementy opisu tych dzieł. Z rozkładu odpowiedzi wynika ponadto, że maturzyści lepiej znają ikonografię sztuki sakralnej aniżeli motywy z mitologii greckiej i rzymskiej. Pozostałe zadania z I części arkusza okazały się dla maturzystów umiarkowanie trudne.

Spośród czterech zadań zamieszczonych w II części arkusza (*Analiza i interpretacja tekstów kultury*) najłatwiejszym okazało się zadanie 17. Maturzyści mieli zanalizować teksty źródłowe i wykazać się umiejętnością ich interpretacji, wykonując konkretne polecenia. Poziom wykonania tego zadania wyniósł 74%. Słabsze wyniki uzyskali zdający za zadanie 15., w którym należało rozpoznać jedną z wersji *Katedry w Rouen* Moneta, a następnie dokonać analizy obrazu w oparciu o podane kategorie. Impresjonizm jest kierunkiem łatwo rozpoznawalnym przez absolwentów szkoły i zapewne dlatego maturzyści nie mieli większego problemu z opisaniem kolorystyki dzieła oraz określeniem najważniejszych środków ekspresji. Poziom wykonania całego zadania wyniósł 59%. Również umiarkowanie trudnym okazało się zadanie 16., w którym należało wykonać polecenia odnoszące się do pokazanych na ilustracjach dwóch fragmentów świątyń (jońskiej oraz doryckiej) z okresu antyku greckiego. Zdający mieli nazwać uwidocznione na nich fryzy, a następnie dokonać ich porównania, określając cechy charakterystyczne każdego z nich. Mimo że zadanie dotyczyło bardzo oczywistych informacji z zakresu architektury greckiej, zdający uzyskali średnio 47% za wykonanie tego zadania. Najtrudniejszym zadaniem w II części arkusza okazało się zadanie 14., w którym należało dokonać analizy treści i formy *Pomnika konnego księcia Józefa Poniatowskiego* Berthela Thorwaldsena. Dzieło powinno być dobrze znane maturzystom choćby dlatego, że pomnik znajduje się w Warszawie przed Pałacem Prezydenckim. Zdający nie mieli większych trudności z opisem formy dzieła i radzili sobie nawet z pytaniem o cechy, które świadczą o antykizacji pomnika. Natomiast szczególnie trudne okazały się pytania dotyczące tematyki dzieła, a zwłaszcza kontekstów historycznych związanych z postacią przedstawioną na pomniku. Maturzyści w zdecydowanej większości przypadków nie potrafili podać, z którym królem polskim spokrewniony był przedstawiony w rzeźbie książę Józef Poniatowski oraz nie umieli skojarzyć osoby księcia z choćby jednym wydarzeniem historycznym. To przyczyniło się do dość niskiego, jak na zadanie o charakterze analitycznym, poziomu jego wykonania (38%). Wyniki za to zadanie pokazały, że absolwenci decydujący się na zdawanie egzaminu maturalnego z historii sztuki prezentują niski poziom ogólnej wiedzy historycznej.

W III części arkusza, w której sprawdzano umiejętność *Tworzenia wypowiedzi*, polecono zdającym napisanie wypracowania na jeden z dwóch podanych tematów. Maturzyści uzyskali za to zadanie średni wynik 38%. Spośród czterech kryteriów, według których oceniano zadanie, takich jak: 1. kompozycja i układ treści, 2. treść, 3. terminologia, 4. język i styl, najważniejsze było kryterium realizacji treści (poziom wykonania 33%). Jakość treści wypracowania oceniano w zależności od poziomu realizacji tematu. Każdy z czterech poziomów, od pierwszego – najniższego do czwartego – najwyższego, był szczegółowo opisany w *Informatorze*.

Praca pozwalająca przyznać maksymalną liczbę punktów musiała być poprawna pod względem merytorycznym, zawierać istotne dla tematu konteksty. Wybór artystów i ich dzieł nie mógł być przypadkowy, lecz przemyślany i ściśle powiązany z tematem. Analiza i interpretacja wskazanych przykładów miała być funkcjonalna i ilustrować formułowane przez piszącego tezy. Takie realizacje, wyróżniające się pogłębioną analizą problemu, były jednak nieliczne.

Oto przykład pracy będącej pełnym opracowaniem **tematu 1**, wzbogaconej kontekstami filozoficznymi i literackimi. Przedstawione w wypracowaniu argumenty są na ogół wnikliwe, ale piszący nie ustrzegł się drobnych usterek rzeczowych. Treść została oceniona na 12 punktów (górną granicą 3. poziomu).

..... Od kiedy istnieje ludzkość człowiek stara się „udomowić” naturę. Zgodnie z traktatami Biblii, podporządkowujemy sobie zwierzęta, rośliny, innych ludzi. Człowiek tworzy hierarchię, w której wyłaje mu się, że jest najwładniejszy i górować nad nim może tylko Bóg, a i to nie zawsze. Mimo to natura niewstannie nam udawadnia, że nie ma sobie równych. Inicjatywne od tego, czy nazwiemy to kara za grzechy czy katekizmem, żywioły wciąż dają o sobie znać.
 Takie katastrofy, jak pożary, powodnie czy sztormy wpływają i do dziś wpływają na uświadomienie artystów. Dla romantyków, którzy uważali naturę za niezwykle urodziwą (choć dwuliczną: mogła sprzątnąć człowieka bądź go krejować) temat ten był niezwykle bliski. Na podstawie poniższych trzech dzieł omówię motyw żywiołów i ich wpływ na człowieka.

..... Pierwszym dziełem, które ukazuje żywioł ognia, jest „Pożar izby lordów” Turnera. Ten brytyjski malarz przez lata nieakceptowany na salonach siłnie z ekspresyjnego, malarskiego duktą pędzla, widać w niemal każdym jego dziele. Ten obraz przedstawia ~~temat~~ swoisty kontrast – temat ukazany jest w oddali, na pierwszym planie z najwyżej się woda, ~~z~~ spokojną ^{woda} rozszalałym ogniem i unoszącym się dymem – kontrast i dźwiękiem zakazem. Choć gama barw Turnera jest szeroka (przeważają barwy ciepłe,

...lecz artysta nie stroni od błękitów) w tym dwoje dominuje...
...oranż i czerwone płomienie. Natura tu przedstawiona jest krzywdząca,
nieprzyjazna ciomielowi - obraca jego dobytek w proch i dym
(tutaj - tytułowi wale lordów).

..... Innym dziełem, które przedstawia żywioł powietrza jest
11. Wędrowiec nad morzem cdmur" Friedricha. Artysta lubował
się w przedstawieniach z elementami morowej, ciukiej i nieposkro-
-nionej przyrody, na przykład: "Opactwo w Dabromie" czy
11. Para zapętlona w księżyc". Tu przedstawia malowniczy górski
widok i ~~obraz~~ podziwianego go... odwróconego do nas...
wędrowca. Daleki odwróceniu postaci możemy się z nim
utożsamiać, razem z nim podziwiać potęgę przyrody, bo czyż
nie tym są wysokie skalne szczyty? Monumentalne,
ziowrogie brzozy, a na nich samotny zwińnik, i choć usłowny
na szczytach jakby na ~~symp~~ symbol życia, stwa, widzimy skalę,
jaka różni go od gór. Widać, zawsze silny i obecny na
takich szczytach, tu rozwiewa mu włosy. Pod jego stopami
skala i tytułowe "11. morze cdmur" - szare, błękitne, zimne.
Aż usna się ma usta słowa Korciana (Juliusza Słowackiego):
11. Pomnik ciomnika na Pomniku Świata".

..... Ostatnim dziełem, które ukazuje żywioł wody, jest
11. Traktwa Medway" Gericauff'a. Pełen dynamizmu obraz
przedstawia satorn na otwartym morzu, który zerwa łódź
z tytułowej traktwy w fale, "pożera" ich. Obraz jest tragiczny
i najbardziej ze wszystkich wywołania lodkile emocje, talne
jak lek, rozpacza, żal. Woda jest ukazana jako ciukie żywioł,
tak potrzebna by dotrzeć do brzozy i tak nieposkromiona,
by próbować do tego niedopuścić. Malarz udawadnia
wictowi, że naturze nie wolno w pełni ufać i że od ~~z~~ niej
zależy nasze życie.

..... Powyższe dzieła ukazują trzy z czterech żywiołów:
ogień, powietrze i wale. Warto jednak pamiętać, że
żywioł można rozumieć metaforycznie, a w tym takim metaforycznym
żywiołem, który podobnie jak inne może doprowadzić do katastrofy

...nie jest wojna?, wczuliwi romantycy pamiętali o jej okrucieństwach,
 ukazując ją ~~na tle wojny~~ ~~na tle wojny~~ ~~na tle wojny~~ na tleich
 cięciach jak: „Bój” czy ~~„Śmierć~~ „Śmierć” Grotgera,
 lub „Wolność Wiodąca lud na barykady” Delacroix.
 Romantyzm to wrażliwy, indywidualista, buntownik.
 Takim charakterem był Turner i tworzył rzewy, tak odległe od
 ówczesnych kanonów. Malarstwo wrażliwość, dynamizm, przedstawień
 i pejzaże pełne żywiołowej natury to cechy jego twórczości. Te ży-
 wiłowości widać też w innych jego pracach jak np.: „Zapłocenie”,
 „Pierś, deszcz”. Inaczej, choć z równą fascynacją, naturę
 obserwował Friedrich. U niego natura może być spokojna,
 statyczna i zachwycająca, lecz zawsze niepokojąco tajemnicza.
 Artysta wielokrotnie odwołuje się do żywiołów, np. w swoim
 „Wielu” „Zachwyceni” „Nachtgeister in den Wolken”, „Widok twardej”,
 „Ostre bloki lodu napędzają na siebie i kruszą się”. Przedstawień
 Friedricha mają ~~więcej~~ w sobie ^{więcej} obserwacji, lecz mniej ekspresji
 i interpretacji. Tu raczej temat wprowadza odbiorcę w inny
 świat uśmi sposób malowania. Zupełnie innym charakterem
 niż wymiłowaniem pomysł „artyści” jest Gericault, który choć również
 ukazał żywiołowości natury, skupił się na ludzkich emocjach.
 Te postacie dominują w kompozycji. Powykrywane twarze,
 bogata mimika i wszechobecne fale są tematem dzieła.
 Wprowadzają odbiorcę w świat ludzkiej tragedii.
 „Późne w łbie lordów” widzimy z oddali, i jeszcze z perspektywy
 „Chromaczej” ~~wody~~ woda wydaje się być, a stano wiskę widza
 bezpolecane, choć tematem jest przecież katastrofizm. Widać
 u Friedricha wypadła tajemniczość i inne romantyczne cechy
 scenarii. Chmury, które zdają się przemieszczać w nicą
 „patrzem na dźwięk” ~~patrzem~~ poruszają się wiasne dźwięki powietrza,
 tak jak wiosy i strój wędrowca. Autor pokazuje więc, że to
 co warunkuje nasze życie [powietrze] jest tajemnicze, a może
 być i groźne, ~~patrzem na dźwięk~~ ~~patrzem na dźwięk~~
 Gericault pokazuje ^{wzruszenie} wpływ przyrody i żywiołów na człowieka.
 Emocje związane z tragedią dominują u artysty jest nie

tematem, lecz przyjął ją... powstania... ciekawość.

Ciekawie stara się z naturą walczyć, pokonać ją. Dalsze... niektóre miasta są... nawet w stanie wykopić... rozproszenie... ciekawość, lecz gdy zjawia się kataklizm... widać jesteśmy... Ciekawie powinien zaakceptować... swoje miejsce... w przyrodzie... szanować... ją... i... z... innymi... jej... elementami... w... Niefidele... czemu... widać... trudno nam... to... Sztuka... Romantyków... nie... wyraża... na... ten... temat... żadnej... opinii... ani... do... niczego... nie... przekonuje... ale... sugeruje... nam... zwrócić... uwagę... na... pewne... fakty... Obraża... miejsce... człowieka... w... przyrodzie.

Poziom wykonania dla kryterium treści wypracowania kształtuje się pomiędzy poziomem pierwszym a drugim, co oznacza, że większość prac charakteryzowała się bardzo powierzchownym podejściem do analizowanego zagadnienia. Zdający bardzo często podawali błędne tytuły dzieł, które wybrali jako przykłady do analizy, zdarzało się, że mylili nazwiska malarzy. W części prac pojawiły się też inne istotne błędy merytoryczne.

Tylko nieco lepsze wyniki (36%) zdający uzyskali za kompozycję i układ treści wypracowania.

Najtrudniejszą umiejętnością w tegorocznym arkuszu okazało się poprawne wykorzystanie terminologii z zakresu historii sztuki do analizy problemu – poziom wykonania wyniósł zaledwie 24%. Aby uzyskać maksymalnie 2 punkty za to kryterium, piszący powinien posłużyć się bogatą i różnorodną terminologią. Jeśli sporadycznie wykorzystywał nazwy technik, stylów i kierunków, otrzymywał za to kryterium 1 punkt – tak jak autor cytowanej powyżej pracy. Nieumiejętność posługiwania się fachową terminologią jest o tyle zaskakująca, że w I części arkusza najwyższe wyniki zdający uzyskali właśnie za zadania sprawdzające znajomość terminów i pojęć w sztukach pięknych. Oznacza to, że wiedza z zakresu historii sztuki często nie idzie w parze z umiejętnością wykorzystywania jej do analizy formalnej dzieł. Prawdopodobnie też maturzyści nie mają świadomości wagi tego kryterium w ocenie wypracowania z historii sztuki, ponieważ nierzadko ich prace pozbawione są całkowicie terminologii specjalistycznej.

Najwyższe wyniki maturzyści uzyskali za poprawność językową i stylistyczną – poziom wykonania dla tej umiejętności wyniósł 48%.

Maturzyści, którzy wybrali temat 2., zwykle nie umieli wskazać podobieństw i różnic pomiędzy malarstwem holenderskim i flamandzkim. Różnice między tymi ośrodkami wynikają przede wszystkim z przyczyn ideologicznych i historycznych, a zatem, aby uniknąć powierzchowności, należało odwołać się przy analizie wybranych dzieł do wiedzy pozyskiwanej w szkole na innych przedmiotach humanistycznych. Wzorcową realizację **tematu 2.** pokazuje poniższy przykład. Piszący nie tylko umiał przywołać właściwe konteksty, ale potrafił posłużyć się nimi w funkcji argumentacyjnej. Mimo że wskazane dzieła to przykłady typowe, najczęściej wykorzystywane do ilustracji omawianego zagadnienia, to jednak ich analiza jest pogłębiona. Zwraca uwagę umiejętne posługiwanie się warsztatem historyka sztuki, a także przemyślana kompozycja wywodu.

... W wieku XVII. okresie. mocna. karykatura. np. niezłomie...
 miś. obcy. malarstwem. holenderskim. a. flamandzким. z...
 pennoncia. (cz). ewangel. us. ruc. model. f. i. e. u. okresie...
 pierw. reformacji. ten. ich. apogeu. przypadła. na...
 okres. gdy. tym. m. Flandrii. znalazła. us. pod. wpływem...
 katolickich, hiszpańskich. Habsburgów, których. panowanie...
 na. n. o. okres. ten. schemat. przedta. w. i. i. s. r. a. i. n. a. c. y...
 mia. us. u. protestanckiej. Holandii, której. mocna...
 skupione. na. w. i. s. t. a. i. e. n. a. i. w. a. n. t. o. s. i. e. n. a. t. y. o. d. n. e. s. t. o. w. a. n. i. e...
 w. s. u. c. e. s. y. i. t. u. c. e.:

... Najbardziej. znanym. flamandzким. artystą. tego. okresu...
 jest. oczywiście. Peter Paul Rubens, który. wyznaczył. ni. e. n. y. c. i. e...
~~flamandzким~~ charakterystyczny, mocna. elegancja. styl...
 przedta. w. i. e. n. i. e. s. t. u. l. i. a. Rubensa. jest. m. i. e. t. o. d. y. c. z. n. a. u. a. u. s. i. e...
 i. a. l. i. s. p. o. s. o. b. u. y. i. d. e. a. l. i. z. o. w. a. n. a. u. e. l. i. e. d. y. i. d. y. l. i. c. e. n. a. d. i. e...
 u. y. t. k. o. j. a. u. n. i. e. g. o. p. o. t. a. u. i. z. y. c. z. y. n. i. e. b. r. y. d. l. i. e. z. u. n. o. u. e...
 t. r. o. b. e. n. u. c. o. d. n. e. u. g. o. z. y. c. i. a. P. o. t. a. u. i. Rubensa ~~z. i. e. d. l. a. i. e. d. l. a~~
 s. e. o. d. n. e. i. e. d. l. e. n. i. e. n. u. t. e. g. o. u. o. u. w. a. z. a. t. z. a. p. i. s. t. u. n. i. e. u. i. e. l. l. i. k. a...
 n. p. u. „Tweel. G. r. a. y. a. t. h. „P. o. r. t. r. e. t. u. u. c. o. r. e. h. L. a. u. d. i. p. p. a. „ u. y. t. y. u. u. i. u. l. i. e...
 s. p. o. s. o. b. p. r. e. d. t. a. w. i. e. n. i. a. m. o. j. s. z. o. u. e. j. a. l. i. a. F. l. o. r. e. U. Rubensa...
 p. r. o. z. n. a. d. o. r. e. u. l. i. c. a. u. s. e. e. u. a. n. g. e. l. i. e. u. l. i. e. d. e. l. u. c. o. d. n. e. u. s. i. e...
 g. d. y. z. u. a. w. e. t. u. e. n. o. u. m. o. d. e. l. a. j. s. y. u. u. u. y. p. o. r. t. r. e. t. u. m. d. o. o. l. a. j. e. t. e. g. o...
 s. b. a. r. a. k. t. e. r. y. s. t. y. c. z. n. e. g. o. s. t. a. s. i. e. b. i. t. p. a. t. e. n. u. s. t. r. e. s. i. o. u. e. g. o. i...
 s. t. y. l. i. k. y. c. u. n. e. g. o. i. t. w. i. a. d. n. y. o. t. y. u. d. u. c. i. a. z. b. y. u. y. l. o. o. b. r. a. z. u

przez Vermeera są skupione na wykorzystaniu przez
 siebie samej, samemu i swoim matym, hermetycznym
 światem. Z ich strony można wycofać się, dzięki
 chociaż „całkowicie” obraz tego artysty, emancypacji
 społeczeństwa i harmonii. Vermeer, tak jak dwa i więcej
 wczesnej malarstwa, również operuje kładą symboliki,
 kolor, i odwołuje się do Rubensa, którego symboliką obrazów
 „podmiot” rangę medytacji i religijnej, Vermeer (oprac) tym
 ci były i indywidualnym światem symboli, by palenisk
 obserwacji, jakie swoje świat i obrazowany, przez
 Vermeera postaciach. Artysta ten nie podejmuje się
 przedstawiania scen religijnych i mitologicznych,
 obraca się raczej i kręgi życia codziennego w Holandii z
 XVII w., co oznacza, iż jego sztuka skupia się na wyjątkie
 wartości protestanckiego społeczeństwa.

~~Przedstawienie~~ przedstawienie przez muze artystów, przedstawia
 „prekursora” głośne również między malarstwem
 flamandzkim a holenderskim w XVII w. Na przykładach
 tworzą: Rubens, Rembrandt i Vermeer wyrażenie
 rytmu. W podział powstaje kład, Flamingi (Flamandzi),
 i Holandzi (~~Flamingi~~) dominowały, przez patry
 i skupienie na symboliki przedstawienia scen życia
 a protestanckiego Holandii, gdzie ideę dowodzą prym
 wiodły dwójka obrazujące, artysta, niezmiennie ówczesnej
 budować holenderskiej, która przetrwała przez swoje
 tradycje, holenderskiej i radzić, której emacje i Holandii
 życie stałoby się (~~przez~~) najważniejszą inspiracją dla
 ówczesnych artystów holenderskich.

2. Problem „pod lupą”. Analiza wybranych tekstów pisarzy filozofów i artystów na egzaminie maturalnym.

Zgodnie z wymaganiami podstawy programowej od roku 2015 uczniowie przygotowujący się do egzaminu z historii sztuki powinni, podobnie jak zdający egzamin z historii, wykazać się umiejętnością czytania i analizowania tekstów źródłowych. Dlatego w części arkusza sprawdzającej umiejętności z obszaru *Analizy i interpretacji tekstów kultury* pojawiają się zadania obudowane tekstami źródłowymi. Mogą one pochodzić z różnych epok. Są to najczęściej wypowiedzi pisarzy, artystów, teoretyków i krytyków sztuki, ale także historyków. Wybierane do analizy teksty nie muszą być zdającym znane. Literatura przydatna dla formułowania takich zadań jest bogata i warto ćwiczyć tę umiejętność na zajęciach z historii sztuki, korzystając z różnych tekstów, również tych pisanych archaicznym językiem.

W tym roku na egzaminie maturalnym pojawiło się zadanie 17., w którym zdający, aby móc odpowiedzieć na postawione pytania, musieli zapoznać się z tekstami dwóch wybitnych teologów średniowiecza: Bernarda z Clairvaux oraz opata kościoła Saint Denis – Sugeriusza. Cytaty pochodziły z opracowania Jana Białostockiego *Myśliciele, kronikarze i artyści o sztuce. Od starożytności do 1500*. Bernard z Clairvaux był zakonikiem cysterskim, założycielem klasztoru cystersów w Clairvaux i reformatorem zgromadzenia. Jako mnich był zwolennikiem życia mistycznego, a w sztuce uznawał tylko prostotę form. Opat Sugeriusz był również zakonikiem, benedyktynem, reformatorem opactwa i prawdopodobnie autorem projektu bazyliki Saint Denis. W przeciwieństwie do Bernarda podzielał poglądy Hugona z Cluny, zgodnie z którymi opactwo powinno jaśnieć na szczycie ziemskiej hierarchii dla większej chwały Bożej, a piękny i bogaty kościół jest odbiciem światła boskiego. Cytaty zamieszczone w arkuszu były na tyle obszerne, aby zdający nie mieli problemu ze zrozumieniem poglądów obu autorów.

Zdający na ogół dobrze radzili sobie z wykonaniem kolejnych poleceń, ale niektóre odpowiedzi lub pominięcie tych zadań mogą świadczyć o trudnościach w interpretacji podanych tekstów.

Zadanie podzielono na 4 części. W pierwszej z nich zdający mieli wskazać autora tekstu, który uważa, że piękno materialne jest odbiciem piękna boskiego oraz przytoczyć dwa argumenty uzasadniające poglądy teologa. W tej części zadania większość odpowiedzi było prawidłowych i zgodnych z modelem. Zdający mogli otrzymać 3 punkty – jeden za wskazanie autora tekstu i po jednym – za każdy z dwóch trafnych argumentów.

17.1. Wskaż, który autor tekstu uważa, że piękno materialne jest odbiciem piękna boskiego. Podaj dwa argumenty uzasadniające jego poglądy. (0–3)

Sugeriusz, uważa, że pięknych i zdobności są okazaniem szacunku dla świętej ofiary. Ponadto bogactwo w świątyni jest analogiczne do bogactwa duchowego. Ono też jest wynikiem pracy i innych cnot.

Przytoczona realizacja zadania pokazuje, że zdający nie miał problemów z podaniem dwóch argumentów uzasadniających poglądy Sugeriusza. Jedyne błęd, jaki zrobił, dotyczy zmiany imienia. Błąd ten może być efektem pomyłki, wynikającej z nieuwważnego odczytania tekstu. Może również wskazywać na to, że maturzysta zetknął się po raz pierwszy z poruszonym zagadnieniem, mimo że problem jak i obie postacie powinny być mu znane. Dla zrozumienia sztuki epoki średniowiecza historyczny „spór” pomiędzy teologami jest bardzo istotny, gdyż miał on wpływ na charakter tworzonych świątyń. Większość tegorocznych maturzystów udzielała jednak bezbłędnych odpowiedzi, co ilustruje następny przykład.

Sugeriusz, ponieważ uważa, że to jest to właściwe powołanie się na źródła, które ma być dowodem na to, że ten autor uważa, że bogactwo jest czymś, co jest dobre.

W drugiej części zadania zdający musieli podać dwa argumenty uzasadniające odmienne poglądy drugiego teologa. Niestety, choć pytanie było jasno sformułowane, część zdających źle zrozumiała tę część zadania. Uznali, że przytoczenie poglądów drugiego autora oznacza poglądy autora drugiego w kolejności tekstu. Ponownie zatem, niezależnie od wcześniej udzielonej odpowiedzi, przytaczali poglądy Sugeriusza, tak jak autor przedstawionej odpowiedzi.

17.2. Podaj dwa argumenty uzasadniające odmienne poglądy drugiego autora. (0–2)

Drugim autorem, Sugeriuszem, uważa, iż miejsce, gdzie jest świątynia, ofiarą powinna być piękna i ozdoba, gdyż w ten sposób wyraża się cześć. Wjeżdżając do świątyni, oraz, że piękno ma być materialnym, ma służyć temu, co jest wewnątrz. Wskazuje na to, że w świątyni, a więc piękno, funkcja, o której mówi Bernard z Clairvaux – służyć ma istocie Boga.

Większość zdających prawidłowo formułowała odpowiedź. Za tę część zadania można było otrzymać 2 punkty, po jednym za każdy trafny argument – tak jak w podanym niżej przykładzie.

Bernard z Clairvaux uważa, że wnętrza świątyni powinny być skromne, ponieważ niedouczeni ludzie bardziej podziwiają piękno, przedstawiając niż to, co się za nimi kryje (świętość i cnoty). Autor uważa także, że pieniądze powinny się przeznaczać na realną pomoc bliźnim a nie na zbytek.

Z trzecią częścią zadania, w której należało określić krótko istotę „sporu” pomiędzy autorami tekstów, maturzyści radzili sobie nieco gorzej. Należało oczekiwać, że na podstawie wymienionych wcześniej argumentów maturzyści dokonają uogólnienia i zauważą, że autorzy przedstawionych tekstów różnią się poglądami dotyczącymi estetyki średniowiecznych budowli sakralnych. Wcześniejsza analiza poparta wiedzą o sztuce sakralnej tego okresu powinna prowadzić do wniosku, że spór ten miał wpływ na charakter świątyń średniowiecznych.

Za tę część zadania zdający mogli dostać 2 punkty. Aby je otrzymać, należało sformułować ogólny wniosek na temat kluczowego zagadnienia, np.:

17.3. Określ krótko istotę „spóru” między teologami. (0–2)

Spór polega na konflikcie o wystroju świątyni, wiąże się to z odmiennym podejściem do sprawy Boga i wiernych. Przedewszystkiem o to jak powinien wyglądać

lub

Spór dotyczy się o piękno i ułone. Czy można i czy powinno się łączyć te dwie? Czy piękno nie rozpiera nad rozmyślanem o boskich sprawach, czy ten przeciwnie, uwolniła i gloryfikuje je?

Można było również sformułować odpowiedź, porównując poglądy obu teologów, np.:

Istota spóru między teologami była kwestia wyglądu wnętrza (którego) sakralnych. Bernard z Clairvaux uważał, że wewnętrzne ozdoby odwracają uwagę od istoty świątyni jako domu Boga, zaś Sugeriusz uważał, że piękno materialnym dotyka Boga.

lub

Bernard z Clairvaux cenit oszczędność w architekturze sakralnej, uważał ją za odpowiedniejszą dla miejsc modlitwy. Sugeriusz głosił, że kobiety powinny sakować pięknem.

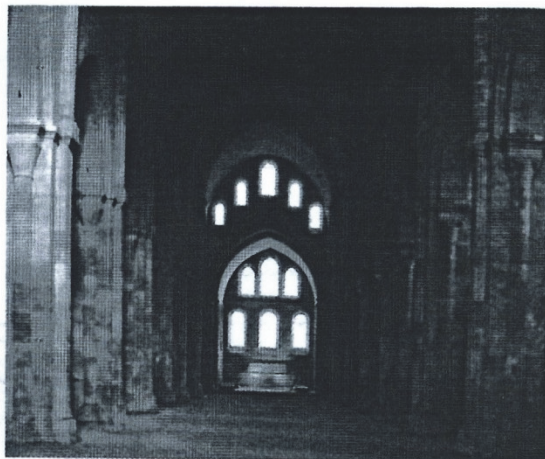
Część zdających miała trudności ze sformułowaniem uogólnienia i – w konsekwencji – udzielała odpowiedzi powtarzającej argumenty przytoczone w poprzednich częściach zadania.

W czwartej części zadania zdający mieli przyrzeć się dwóm fotografiom prezentującym widok zewnętrzny (ujęcie od strony transeptu) kościoła cysterskiego oraz jego wnętrze. Mieli oni za zadanie określić, któremu z autorów odpowiada estetyka pokazanego na reprodukcjach kościoła. Większość piszących wskazywało poprawnie na Bernarda z Clairvaux, ale byli też tacy, którzy mimo udzielonych wcześniej poprawnych odpowiedzi wskazywali Sugeriusza lub każdą fotografię przyporządkowywali innemu teologowi, nie dostrzegając związku między poglądami autorów tekstów a charakterem przedstawionej świątyni.

Najtrudniejszym okazało się podanie nazwy zakonu (cystersów), który w swojej praktyce architektonicznej realizował postulatory skromności i surowości. Odpowiedzi padały różne – maturzyści przypisywali kościół franciszkanom, bernardynom lub innym zgromadzeniom, tak jak w poniższym przykładzie:

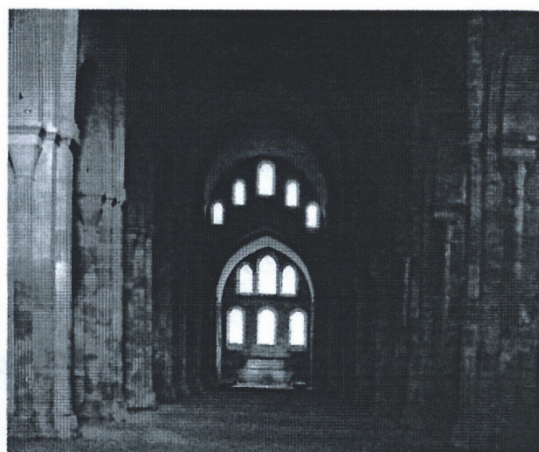
17.4. Przyjrzyj się ilustracjom zamieszczonym poniżej i określ, któremu z autorów odpowiada estetyka ukazanego kościoła.

Podaj nazwę zakonu, który w swojej architekturze realizował te postulatory. (0–2)

.....Bernardoni z ~~Clairvaux~~ Clairvaux, Franciszkanie.....

Jednak w większości przypadków zdający udzielali prawidłowych odpowiedzi. Za poprawną realizację obydwu elementów czwartej części zadania, taką jak zamieszczona poniżej, można było otrzymać dwa punkty.

.....Bernard z Clairvaux, opactwo cysterskie.....

Zdający lepiej poradzi sobie z rozwiązaniem poleceń dotyczących analizy tekstów Bernarda z Clairvaux i Sugeriusza niż ze sformułowaniem uogólnienia i wniosku. Potwierdza to spostrzeżenia, że zdający egzamin z historii sztuki dość dobrze analizują zamieszczone materiały źródłowe, a mają problemy z ich interpretacją. Dla części z nich trudności spowodowane były nieznanymi faktami.

Błędy popełnione przez zdających w kolejnych częściach zadania 17. wskazują, że niektórzy maturzyści nieuważnie czytają polecenia. Ponadto nie traktują oni zadania jako całości, w której kolejne polecenia tworzą logiczny ciąg i ułatwiają analizę przedstawionego zagadnienia. Udzielają wtedy często odpowiedzi nielogicznych i sprzecznych ze sformułowanymi wcześniej poprawnymi argumentami, świadczących o braku zrozumienia problemu.

3. Wnioski i rekomendacje

1. Tegoroczny egzamin maturalny z historii sztuki w zakresie sprawdzanych treści i umiejętności nie różnił się zasadniczo od egzaminu maturalnego z tego przedmiotu w 2015 roku. Był to egzamin, który dobrze zróżnicował abiturientów – wskazał tych, którzy mają szeroką wiedzę oraz tych, którzy sprawnie przeprowadzają analizę dzieł i zjawisk, ale nie wykazują się znajomością faktów. Zadania opisowo-analityczne osiągnęły średni poziom wykonania, co wskazuje na dostateczne opanowanie tej umiejętności przez większość maturzystów. Nietrudno jednak zauważyć, że w dalszym ciągu zdający lepiej radzą sobie z analizą niż interpretacją. Najsłabszą stroną maturzystów jest umiejętność radzenia sobie z kontekstami historycznymi, literackimi, kulturowymi i filozoficznymi. Niepokojąca jest również słaba znajomość podstawowych faktów historycznych, którą uwidocznili zadanie 14.
2. Do egzaminu z historii sztuki przystępują głównie absolwenci, którzy chcą studiować kierunki artystyczne i humanistyczne. Często nie zdają sobie sprawy z tego, że historia sztuki to nauka historyczna i erudycyjny przedmiot humanistyczny, wymagający rozległych kompetencji i wiedzy interdyscyplinarnej. Brak tych kompetencji najbardziej widoczny jest w wypracowaniach maturzystów. Zapamiętana faktografia rzadko ma odbicie w umiejętności swobodnego analizowania, ale także syntetycznego ujmowania zagadnienia. Na średni wynik egzaminu z pewnością wpływa także fakt, że dość liczna grupa przystępujących do egzaminu nie podejmuje się napisania wypracowania. Wśród prac maturzystów pojawiały się jednak także realizacje dojrzałe, kreatywne i bogate w faktografię, świadczące o świadomym wyborze tego przedmiotu egzaminacyjnego.
3. W procesie przygotowania do egzaminu maturalnego z historii sztuki należy zwracać uwagę na konieczność poprawnego odczytywania poleceń i zastosowania się do nich. Maturzyści często tracą czas na formułowanie odpowiedzi do błędnie rozumianych poleceń, za które nie otrzymują punktów. Ponadto należy uświadomić przygotowującym się do egzaminu maturalnego, że podstawę do napisania merytorycznie pogłębionej wypowiedzi stanowią wiadomości. Bez prawidłowego zrozumienia problemu nie można wykazać się umiejętnością analizy i krytycznej oceny. Należy też bezwzględnie zwrócić uwagę na korelacje międzyprzedmiotowe. Podczas nauki historii więcej uwagi należy zwrócić na aspekty społeczne i kulturowe, tak aby uczniowie przygotowujący się do egzaminu potrafili powiązać wiedzę nauczaną na tym przedmiocie z historią sztuki. Wypracowanie jest tym elementem egzaminu maturalnego, który najbardziej różnicuje zdających. Muszą oni bowiem wykazać się w nim nie tylko wiedzą, ale też umiejętnością formułowania myśli, operowania odpowiednim i komunikatywnym językiem i wspomnianą powyżej znajomością kontekstów. Tego typu umiejętności kształcone są między innymi na zajęciach z historii i języka polskiego.
4. Maturzyści często nie zdają sobie sprawy, że pełna, dojrzała wypowiedź powinna nawiązywać do historii, literatury czy filozofii. Zdający nie wiedzą też, że powinni posługiwać się odpowiednim językiem, bogatym w terminy i pojęcia z dziedziny historii sztuki. Warto zwrócić uwagę na to, że sama analiza formalna dzieł daje możliwość operowania w wypowiedzi pojęciami, które wiążą się z kategoriami kompozycji (np. rodzaje kompozycji), czy kolorystyki (np. kontrasty barwne, walor), ze sposobem ujęcia przestrzeni (np. rodzaje zastosowanej perspektywy, światłocien) czy z innymi środkami ekspresji (linearyzm, plama barwna, malarskość dzieła, ekspresyjny dukt pędzla). Jeśli zdający w wypracowaniu właściwie zastosuje około 10 takich terminów, może uzyskać maksymalną liczbę punktów za tę kategorię. Dlatego należy zwracać uwagę na kryteria oceny wypracowania, ponieważ znajomość zasad oceniania wypracowania ułatwia stworzenie poprawnej, pełnej i przemyślanej pod względem konstrukcyjnym wypowiedzi.

Język łaciński i kultura antyczna

Poziom rozszerzony

1. Opis arkusza

Arkusz egzaminacyjny z języka łacińskiego i kultury antycznej na poziomie rozszerzonym składał się z trzech części i zawierał 11 zadań.

W pierwszej części maturzysta dokonywał autorskiego przekładu oryginalnego tekstu łacińskiego na język polski, a także rozwiązywał zadania, które sprawdzały znajomość realiów historyczno-kulturowych oraz literatury, filozofii i wybranych zagadnień z historii Greków i Rzymian. Druga część arkusza wymagała rozwiązania testu leksykalno-gramatycznego opartego na słownictwie oryginalnego tekstu łacińskiego zamieszczonego w części pierwszej. Celem części trzeciej było napisanie w języku polskim wypracowania na określony w zadaniu temat związany z kulturą antyczną, który w tym roku dotyczył organizacji i znaczenia bibliotek dla społeczeństwa starożytnych.

Zadania sprawdzały wiadomości i umiejętności opisane w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla przedmiotu język łaciński i kultura antyczna na IV etapie edukacyjnym.

Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań zdający mógł otrzymać 60 punktów, z czego za tłumaczenie tekstu i udzielenie odpowiedzi odnoszących się do realiów historyczno-kulturowych można było uzyskać 35 punktów, za rozwiązanie testu – 10 punktów, a za wypracowanie na temat kultury antycznej 15 punktów.

2. Dane dotyczące populacji zdających

Tabela 1. Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym*

Liczba zdających		117
Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym	z liceów ogólnokształcących	109
	z techników	8
	ze szkół na wsi	0
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	10
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	34
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	73
	ze szkół publicznych	110
	ze szkół niepublicznych	7
	kobiety	68
	mężczyźni	49

* Dane w tabeli dotyczą tegorocznych absolwentów.

Z egzaminu zwolniono 21 osób – laureatów i finalistów Olimpiady Języka Łacińskiego.

Tabela 2. Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych

Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	1
	słabowidzący	1
	niewidomi	0
	słabosłyszący	0
	niesłyszący	0
	ogółem	2

3. Przebieg egzaminu

Tabela 3. Informacje dotyczące przebiegu egzaminu

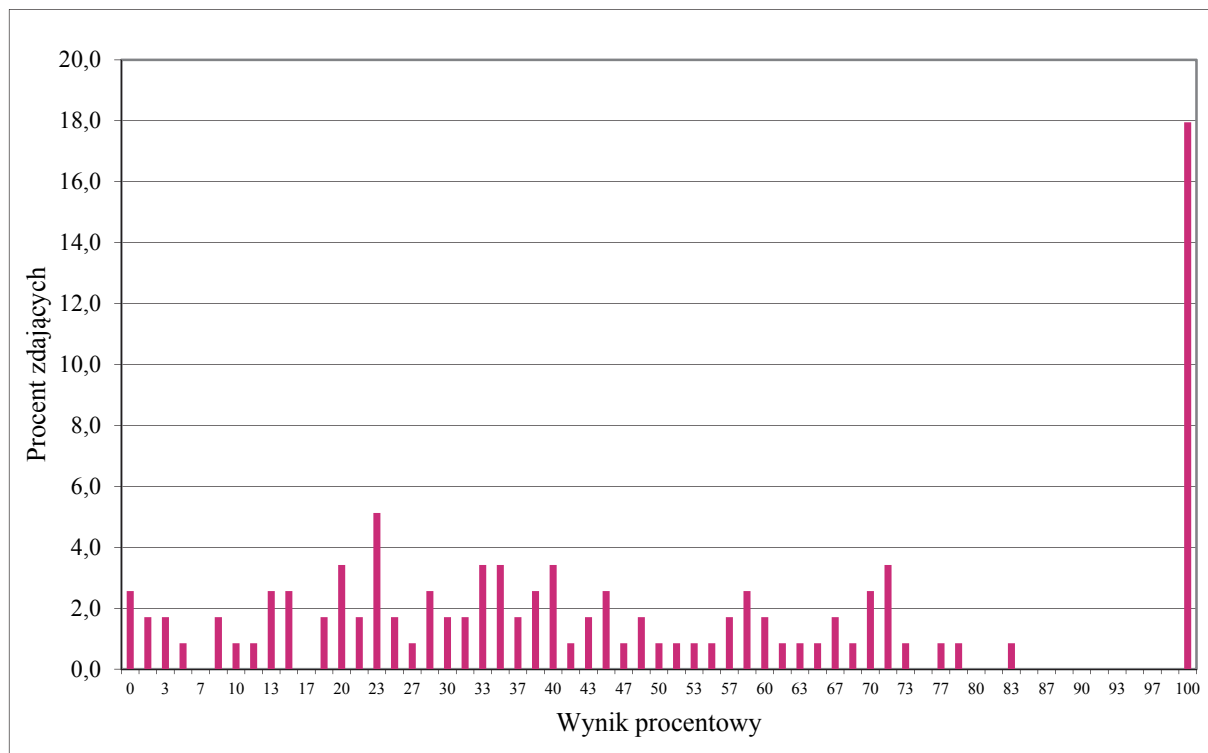
Termin egzaminu		9 maja 2016	
Czas trwania egzaminu		180 minut	
Liczba szkół		58	
Liczba zespołów egzaminatorów		1	
Liczba egzaminatorów		3	
Liczba obserwatorów ⁴ (§ 8 ust. 1)		1	
Liczba unieważnień ²	w przypadku:		
	art. 44zzv pkt 1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	art. 44zzv pkt 2	wniesienia lub korzystania przez zdającego w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	0
	art. 44zzv pkt 3	zakłócenia przez zdającego prawidłowego przebiegu egzaminu	0
	art. 44zzw ust. 1.	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	art. 44zzy ust. 7	stwierdzenia naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminu	0
	art. 44zzy ust. 10	niemożności ustalenia wyniku (np. zaginięcie karty odpowiedzi)	0
Liczba wglądów ² (art. 44zzz)		1	
Liczba prac, w których nie podjęto rozwiązania zadań		0	

⁴Na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 czerwca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego i egzaminu maturalnego (Dz.U. z 2015, poz. 959).

²Na podstawie ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jedn. Dz.U. z 2015, poz. 2156, ze zm.).

4. Podstawowe dane statystyczne

Wyniki zdających

Wykres 1. Rozkład wyników zdających

Tabela 4. Wyniki zdających – parametry statystyczne*

Zdający	Liczba zdających	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
ogółem	117	0	100	40	100	48	31
w tym:							
z liceów ogólnokształcących	109	0	100	45	100	51	31
z techników	8	2	33	17	2	16	12

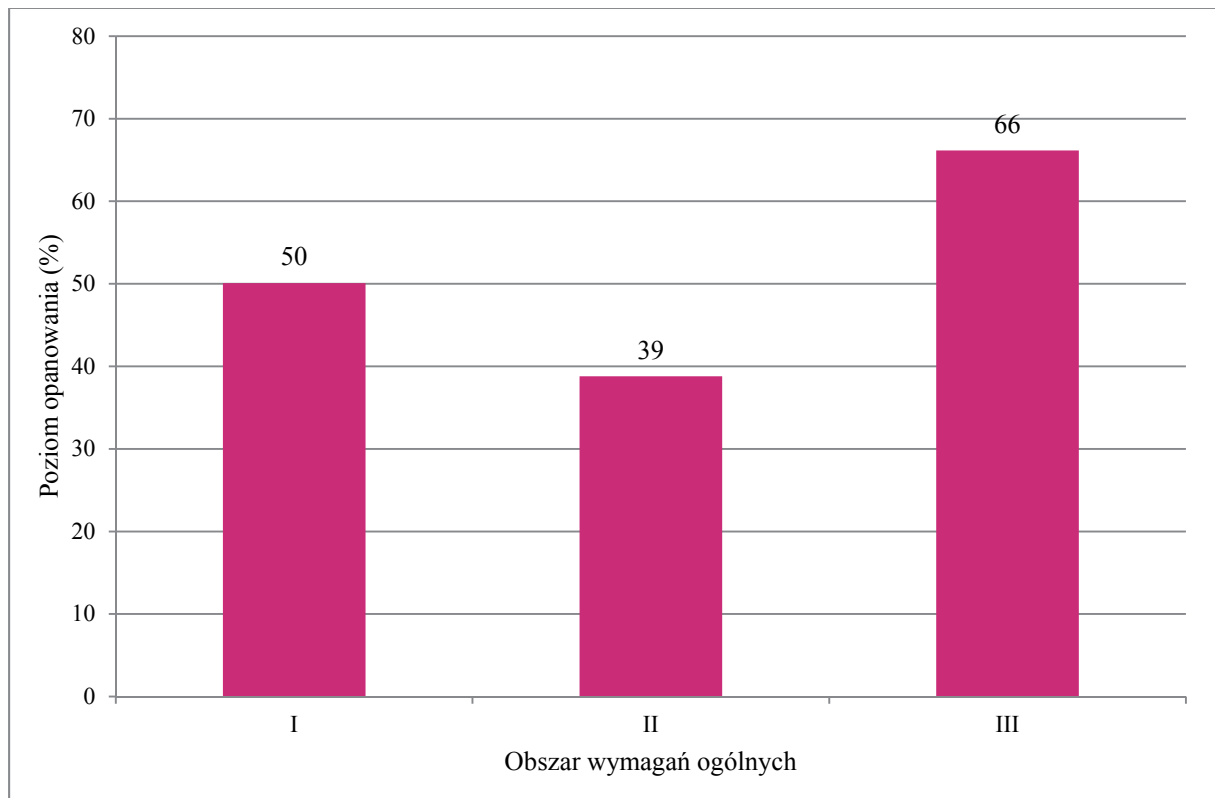
* Dane dotyczą tegorocznych absolwentów.

Poziom wykonania zadań

Tabela 5. Poziom wykonania zadań

Nr zad.	Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)
1.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. II. Tworzenie wypowiedzi – przekład na język polski i komentowanie tekstu oryginalnego.	Zdający: 1.1. rozpoznaje formy morfologiczne [...] oraz ich funkcje semantyczne i zastosowanie składniowe; 1.5. wykorzystuje wiedzę o antyku do odczytywania sensu tekstów oryginalnych [...] dotyczących [...] sztuki [...]; 2.1. dokonuje samodzielnego przekładu na język polski łacińskiego tekstu, korzystając ze słownika łacińsko-polskiego, oddaje w przekładzie ogólny charakter i funkcję tłumaczonego tekstu; znajduje właściwe polskie odpowiedniki leksykalne dla łacińskich wyrazów i struktur; stosuje poprawne techniki przekładu; redaguje przekład spójny i poprawny stylistycznie; 2.3. wykorzystuje posiadaną wiedzę z zakresu kultury antycznej do sporządzenia przekładu [...].	39
2.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. III. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	Zdający: 1.5. wykorzystuje wiedzę o antyku do odczytywania sensu tekstów oryginalnych [...] dotyczących [...] literatury greckiej [...] sztuki [...]; 2.2. tworzy wypowiedzi z wykorzystaniem popularnych łacińskich terminów, np. z literatury, z historii.	23
3.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. III. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	Zdający: 1.5. wykorzystuje wiedzę o antyku do odczytywania [...] filozofii Greków [...], literatury greckiej [...]; 3.1. [...] selekcjonuje wiadomości i je wykorzystuje do wykonania [...] zadań.	45
4.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. III. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	Zdający: 1.5. wykorzystuje wiedzę o antyku do odczytywania [...] wybranych zagadnień z życia codziennego Greków i Rzymian [...]; 3.1. [...] selekcjonuje wiadomości i je wykorzystuje do wykonania [...] zadań.	80
5.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. III. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	Zdający: 1.5. wykorzystuje wiedzę o antyku do odczytywania sensu tekstów oryginalnych i w przekładzie dotyczących architektury [...], życia politycznego Rzymu [...], literatury [...], wybranych zagadnień z życia codziennego.	35
6.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. III. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	Zdający: 1.5. wykorzystuje wiedzę o antyku do odczytywania sensu tekstów oryginalnych i w przekładzie dotyczących życia politycznego [...]; 3.1. [...] selekcjonuje wiadomości i je wykorzystuje do wykonania [...] zadań.	68
7.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	Zdający: 1.1. rozpoznaje regularne i nieregularne stopniowanie przymiotników; 1.3. dokonuje transformacji gramatycznych; [...] stopniuje przymiotniki.	44
8.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	Zdający: 1.2. identyfikuje [...] zdania podrzędne z indykatiwem i koniunktywem.	62

9.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	Zdający: 1.3. dokonuje transformacji gramatycznych; [...] tworzy formy czasownikowe w czasach głównych i historycznych, w trybach stronach i liczbach; dokonuje transformacji gramatycznych w zakresie konstrukcji składniowych [...] (coniugatio periphrastica [...] passiva).	51
10.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	Zdający: 1.4 wymienia wyrazy pochodzenia łacińskiego funkcjonujące jako terminy w różnych dziedzinach; dostrzega związki języka polskiego z językiem łacińskim [...].	46
11.	III. Analiza i interpretacja tekstów kultury. II. Tworzenie wypowiedzi. I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	Zdający: 1.5. wykorzystuje wiedzę o antyku do odczytywania sensu tekstów oryginalnych [...], dotyczących [...] sztuki [...], literatury greckiej [...], literatury rzymskiej [...]; 1.6. wyjaśnia związki kultury europejskiej [...] z kulturą antyczną – odniesienia do antyku zawarte w najwybitniejszych dziełach literatury, sztuki i architektury europejskiej [...]; 1.7. wskazuje najważniejsze osiągnięcia kultury antycznej – [...] nauka [...]; 2.2. tworzy wypowiedzi z wykorzystaniem popularnych łacińskich terminów z różnych dziedzin, np. literatury, historii sztuki [...]; 3.1. dostrzega antyczne źródła konkretnych zjawisk naszej cywilizacji i kultury – samodzielnie analizuje i syntetyzuje treści zawarte w tekstach klasycznych w oryginale i w przekładzie; interpretuje fakty i zdarzenia historyczne, selekcjonuje wiadomości i je wykorzystuje do wykonania postawionych zadań; 3.3. integruje wiedzę z różnych dziedzin do wyrażania i uzasadniania swojego punktu widzenia [...] (wydarzenia z dziedziny kultury).	66

Wykres 2. Poziom wykonania zadań w obszarach wymagań ogólnych

Komentarz

Egzamin maturalny z języka łacińskiego i kultury antycznej miał formę pisemną i trwał 180 minut; przeprowadzony został na poziomie rozszerzonym. Sprawdzał, w jakim stopniu absolwenci spełnili wymagania z zakresu tego przedmiotu określone w podstawie programowej kształcenia ogólnego.

1. Analiza jakościowa zadań

Zadanie 1. polegało na dokonaniu przekładu tekstu oryginalnego – fragmentu *De architectura* Witruwiusza Polliona. Zadanie to okazało się najtrudniejsze w arkuszu. Na ponad 100 prac kilkanaście zawierało poprawny przekład, część zdających dokonała poprawnego przekładu tylko fragmentów tekstu, w kilku pracach w ogóle nie zamieszczono przekładu. Świadczy to o tym, że umiejętność przekładu tekstu oryginalnego nie została przez zdających opanowana w stopniu wystarczającym.

Oto przykład rozwiązania zadania 1. ocenionego na 23 punkty.

1p	Przedstawienie zanędzali wówczas z rozważę, a talie konyście, aby przedstawienia w senacie były przekazywane pnysetym pdwieniom poprez kroniki, aby & nie uległy one zniszczeniu ale aby	1p	1
2p	stopniowo wydawane w pojedynczych okresach w powstających księgach pnehwały w starożytności aby sta do najwyższego wykstaćcia. Pneh nie ludzie niskiego pochodzenia, ale ci niezgranizeni są	2	2
3p	im wdzięczni, ponieważ nie pnehdzali zawisnie obok w ciszy, ale zabali	3	3
1p	aby wszystkie & smyły noclaje spisanych dzieł zostały upamiętnione	1p	1
1p	[2]. Ponieważ jeśli tego nie uerynili, nie mogli byśmy uredzić, co wydanyć się w Troi, jakie granice ludzkiego stylu życia uyznaczyli	1p	1
3p	Sokrates, Platon, Arystoteles i inni filozofowie albo czym lub w jakii sposób nędzili Krezus, Alexander, Dariusz i pozostali królowie	3	3
2p	[3]. Królowie z dynastii Attalidów pomyslnie wprowadzali wiele literatnich zacinteresowań ponieważ zbudowali w Pergamonte	2p	2
	wspaniałą bibliotekę ku powszechnemu zadowoleniu, następnie w ten sam sposób Ptolemeusz z bezgranicznym zapaiem i ambicją	1p	2
	usiłnie dążyć do pobudzenia nauki nie mniej ni prawowicie		
	talę aby tym sposobem móc ponawynwać się do Aleksandrii	3p	3

W zdaniu 1. odjęto jeden punkt, ponieważ nie można łączyć ze sobą *participium crescentia* z rzeczownikiem *voluminibus* (są to inne przypadki) i za nie najtrafniejsze tłumaczenie słowa *relationes* (przedstawienia w senacie).

W zdaniu 2. nie została przetłumaczona *coniugatio periphrastica passiva* – *sunt his agenda gratiae* i w konsekwencji pomyłono podmiot. Przysłotnik *mediocres* odnosi się do podmiotu *gratiae*, nie opisuje ludzi niskiego pochodzenia, tylko umiarkowaną, niewielką wdzięczność. Czasownik *praetermitto*, również został błędnie przetłumaczony (przechodzili).

Zdanie 3. przetłumaczono poprawnie.

W zdaniu 4. *participium inducti* zostało przetłumaczone jako orzeczenie (wprowadzili), pominięto *participium incitatus* (powodowany, pobudzony do działania). Błędnie została przetłumaczona druga część zdania – Ptolemeusz dążył do wybudowania w Aleksandrii (składnia nazw miast) biblioteki na taką samą miarę (jak w Pergamonie), a nie „móc porównywać się do Aleksandrii”.

Dodano 1 punkt za poprawność językową i stylistyczną, ponieważ mimo niewielkich braków i pomyłek, tekst został przetłumaczony poprawnie, z dbałością o polskie normy językowe.

Zadania od 2. do 10. dotyczyły wiedzy podstawowej z zakresu kultury antycznej oraz sprawdzały znajomość gramatyki języka łacińskiego. Były one związane tematycznie i leksykalnie z tekstem oryginalnym.

W zadaniach 3. i 6. w większości udzielano poprawnych odpowiedzi, w zadaniach 2. i 5. poprawnych odpowiedzi było niewiele, co świadczy o słabej znajomości treści z zakresu literatury i kultury antycznej. W zadaniu 2., aby otrzymać jeden punkt należało poprawnie uzupełnić dwa zdania:

„Krezus, władca Lidii, słynął z bogactwa. Jego królestwo upadło w wyniku wojny z Cyrusem Wielkim, o czym pisze słynny historyk grecki Herodot w dziele pt. *Dzieje*.”

W zadaniu 5. natomiast trzeba było podać okoliczności zniszczenia zbiorów biblioteki w Aleksandrii. Poprawna odpowiedź brzmiała: „Pożar podczas oblężenia Aleksandrii przez Juliusza Cezara”.

W części gramatycznej, w zadaniach 8. i 9., w większości odpowiedzi były prawidłowe – poprawnie rozpoznawano i nazywano typy zdań podrzędnych oraz tworzono analogiczne formy od podanych form czasownikowych (*coniunctivus imperfecti activi, indicativus plusquamperfecti activi, gerundivum*). Natomiast w zadaniach 7. i 10. odpowiedzi w dużej części były niepoprawne, co świadczy o niewystarczającej znajomości stopniowania regularnego i nieregularnego przymiotników oraz przysłówków (od podanych form: *utiliter* i *minor, minus*) oraz nie najlepszej umiejętności rozpoznawania znaczenia wyrazów pochodzenia łacińskiego (odpowiednio wyrazy: *asumpt, augmentativ* i *antemat*) funkcjonujących jako terminy w języku polskim.

Zadanie 11. – wypracowanie – było typowym zadaniem poziomu rozszerzonego. Zadanie to wymagało uważnego przeczytania polecenia, wykorzystania wiedzy dotyczącej znaczenia i organizacji bibliotek w starożytności, analizy zamieszczonych materiałów (czterech źródeł, w tym dwóch ikonicznych) oraz wyciągnięcia wniosków. W zadaniu 11. najczęściej popełnianym błędem było niewystarczające, pobieżne odnoszenie się do zamieszczonego materiału lub całkowite go pominięcie oraz podawanie nietrafnych przykładów. W wielu pracach brakowało wniosków świadczących o zrozumieniu tematu.

Zamieszczone poniżej wypracowanie zostało ocenione na 13 punktów.

Ludzie czytają książki od najmłodszych lat. Lekture pomagają im rozwiązywać problemy oraz lepiej zrozumieć otaczający ich świat. Bardzo często dobry książka natłacza ich do zadumy i refleksji. W odległych czasach łatwiej miał wstąpić do lektury. Obecnie ludzie mogą czytać książki o dowolnym czasie i w dowolnym miejscu. Oczywiście, aby przeczytać książkę trzeba być w tym momencie w posiadaniu książki. Dawniej literatura była drogą. Posiadanie własnego księgozbioru świadczyło o bogactwie i statusie. Z biegiem lat taka sytuacja ulegała zmianie. Dziś łatwiej jest dostać się do literatury. W czasach starożytnych książka była często warty więcej niż życie. Właściciele księgozbiorów byli zazwyczaj zamożni. Następnie powstały pierwsze biblioteki, które ułatwiły ludziom kontakt z kulturą i wiedzą.

Oczywiście, które dzieła czytają, są zazwyczaj związane ze środowiskiem, w którym żyją. Najbardziej wartościowe i najbardziej interesujące są dzieła, które pomagają nam zrozumieć świat. Jednym z najważniejszych autorów starożytności jest Seneka. W jego dialogach, które są formą literacką, porusza on wiele ważnych tematów. W jednym z dialogów, „De tranquillitate animi”, mówi o tym, jak osiągnąć spokój ducha. Seneka uważa, że najważniejszą rzeczą w życiu jest życie wewnętrzne. Według niego, człowiek powinien być samowystarczalny i nie powinien być zależny od innych. Seneka uważa, że najważniejszą rzeczą w życiu jest życie wewnętrzne. Według niego, człowiek powinien być samowystarczalny i nie powinien być zależny od innych. Seneka uważa, że najważniejszą rzeczą w życiu jest życie wewnętrzne. Według niego, człowiek powinien być samowystarczalny i nie powinien być zależny od innych.

Książki Yunackiej podlegał gromadzeniu książek... a nie służyli tylko do...
służącej mi sprawie... Serwis...
innowacja są literaturę i sztukę i często tworzą własne księgozbiory.
de. 2011. 2. s. 101-102, że wspaniałym przykładem są biblioteki, w których
pracowali wspaniali uczeni. W tym celu przyjdzie przede wszystkim jako księgozbiory
być w stanie w pełni zmodernizować. Wadą fragment to list Cyrona do
Attyka. W tym piśmie uczeni stawać się z prośbą do Attyka by ten
począł zbierać książki do pomysłowy tworzenia, zbierania zbiorów. 2. Kto
stwierdził, że wspaniałe miejsce, że w pełni odzwierciedlać wszelkie stanowiących miary
przebiegi sążne biblioteki, a nie posiadanie prywatnych księgozbiory
miałaby o zamachach, ale także mogłoby i uimitowanie literatury.
W tym celu Attyk ma podstawi fragment listy Cyrona, modna standard, że
biblioteki, ponieważ, że...
Tyrannio. Ponadto formacja literatury, która, że uczeni ich nie
stworzyć księgozbiory. Fragmentem jest przeliczenie stojąca świątyni
i stawać się zbiorów nie grozi u woli sprawa, naprzeciw do stawać się.
Stwierdza 3. ukazuje kto, które u woli służyć królowi. On
niechże...
literatury przez stawać się. W ten sposób...
mogłoby i może być.
Chodzi o stawać się zbiorów książek w Pergamonie. Której
stworzyć mogą nie będzie, który podchodzić się...
kolumnami i po planie...
ukazuje się...
niechże, który...
poddać...
zakon...
podanych...
dane...
bude...
stopni...

Od 2015 roku wypracowanie jest oceniane według następujących kryteriów i przypisanej im skali punktów:

I. Znajomość kultury antycznej (0–6)

II. Trafność przytaczanych przykładów i umiejętność ich omówienia w związku z tematem (0–6)

III. Terminy i wyrażenia (0–2)

IV. Język i styl (0–1)

W zamieszczonej pracy bardzo wysoko oceniono każdy z tych obszarów.

W obszarze pierwszym (Znajomość kultury antycznej) wypracowanie uzyskało 5 punktów. W pracy zostały zawarte następujące elementy: istnienie bibliotek publicznych i prywatnych, tworzenie bibliotek prywatnych przez ludzi wykształconych i bogatych, zdający zwrócił uwagę na to, że książki były drogie, ale każdy mógł skorzystać z zasobów biblioteki publicznej, a uczeni spotykali się w bibliotekach na dyskusjach i wymieniali poglądy. Zabrakło wskazania miast, które posiadały największe zbiory – pojawiającej się chociażby w tekście oryginalnym Aleksandrii w Egipcie.

W obszarze drugim (Trafność przytaczanych przykładów i umiejętność ich omówienia w związku z tematem) wypracowanie uzyskało również 5 punktów. W wypracowaniu zdający argumentuje, że rozbudowywanie księgozbioru jest inwestycją w rozwój i postęp, a także, że nie należy gromadzić książek, jeśli się ich nie czyta, ponieważ samo ich posiadanie nie świadczy o wykształceniu, ponadto w literaturze człowiek szuka inspiracji, pocieszenia lub pomocy, a wymiana poglądów prowadzi do rozwoju społecznego. Brakuje natomiast nawiązania do starożytnych przestrzeni bibliotecznych i ich estetyki (źródło nr 4).

W obszarze trzecim (Terminy i wyrażenia) wypracowanie uzyskało 2 punkty. W pracy odniesiono się do Seneki, Cyncerona, Attyka, Klio, Pergamonu, kolumnady.

W obszarze czwartym (Język i styl) wypracowanie uzyskało 1 punkt. Praca została napisana językiem komunikatywnym, zgodnie z polską normą fleksyjną i składniową. Nie występują błędy ortograficzne.

2. Problem „pod lupą”

Zadaniem, które sprawiło zdającym najwięcej problemów, było zadanie 1. – przekład fragmentu tekstu oryginalnego na język polski. W arkuszu znalazł się fragment *De architectura* Witruwiusza Polliona. Autor jest pisarzem posługującym się językiem klasycznym, a zamieszczony fragment nie zawierał żadnych specjalistycznych i nietypowych sformułowań. Mimo to bardzo niewiele prac zawierało poprawny przekład całości. Dokonanie poprawnego przekładu zawsze stanowiło najtrudniejszą część arkusza maturalnego, podobnie było na tegorocznym egzaminie. Dokonując przekładu, należało bowiem wykazać się nie tylko gruntowną znajomością gramatyki języka łacińskiego tak w zakresie fleksji, jak i składni, ale również umiejętnym doбором słownictwa i konstruowaniem wypowiedzi stanowiącej logiczną całość.

W zadaniu tym maturzyści nie uniknęli wielu, często podstawowych błędów. Najczęstsze z nich to:

- nieprawidłowe tłumaczenie *coniugatio periphrastica passiva* (np. *sunt agenda gratiae, tradendos*, itp.);
- nieznaną składni nazw miast (Pergami);
- problemy z właściwym przekładem zdania warunkowego (np. *si non ita fecissent ...*);
- trudności z właściwym przekładem zaimków (np. *his, quae, eundem* itp.);
- nieprawidłowy dobór znaczenia słów – w tłumaczeniach często pojawiają się pierwsze znalezione w słowniku znaczenia, które zupełnie nie odpowiadają kontekstowi tłumaczonego fragmentu tekstu;
- brak powiązania logicznego między zdaniami lub między częściami zdań, co wskazuje na fakt, że osoba dokonująca przekładu w ogóle nie rozumie nie tylko zdania, ale i znaczenia pojedynczych słów lub nie potrafi połączyć ich w logiczną całość.

W procesie dydaktycznym nauczyciele powinni zatem zwracać większą uwagę na kształtowanie umiejętności łączenia ze sobą tłumaczonych słów w zdania. Bierna znajomość gramatyki języka łacińskiego nie gwarantuje dokonania poprawnego przekładu na język polski. Należy zwracać uwagę na ilość orzeczeń w zdaniu, wydobycie orzeczenia zdania głównego, od którego trzeba rozpocząć przekład, odnalezienie podmiotów i pozostałych części zdania. Przekład tekstu nie może być dosłownym tłumaczeniem poszczególnych wyrazów niepowiązanych ze sobą w struktury logiczne i gramatyczne.

3. Wnioski

Arkusz maturalny stanowił całość pod względem tematycznym – wszystkie zadania nawiązywały tematycznie i leksykalnie do tekstu *De architectura* Witruwiusza Polliona. Największą trudność sprawiło zdającym dokonanie poprawnego przekładu fragmentu tekstu na język polski. Sama znajomość gramatyki języka łacińskiego nie pozwalała na zadowalające dokonanie przekładu. Przekład powinien mieć formę poprawną pod względem norm językowych polszczyzny. Błędy wynikają więc często także ze słabej znajomości gramatyki języka polskiego. Ważna nie tylko dla przekładu, ale dla rozwiązania zadań testu, jest znajomość wyrazów polskich mających swe korzenie w językach starożytnych. Pomocne w rozumieniu tekstu zawsze są realia, kontekst historyczny i kulturowy.

Integralną częścią arkusza maturalnego od 2015 roku są pytania z zakresu kultury antycznej, związane w sposób bezpośredni lub pośredni z tekstem oryginalnym. Odpowiedzi zdających na te pytania nie są zadowalające, co świadczy o słabej znajomości kultury antycznej. Pobieżne, często niewystarczające potraktowanie zadania 11. polegającego na napisaniu wypracowania, wynikać mogło z niezrozumienia tematu i pominięcia zamieszczonego materiału. Zdarzały się prace zupełnie odbiegające od tematu, niezawierające elementów, które mogłyby podlegać ocenie. Język wypracowania bywał często niedojrzały i niepoprawny. Nauczyciele przygotowujący uczniów do egzaminu maturalnego z języka łacińskiego i kultury antycznej powinni kłaść nacisk na jak najszersze wykorzystanie materiału tak tekstowego, jak i ikonograficznego, który powinien być stymulantem do rozważań. Bardzo istotne jest używanie terminów specjalistycznych, nazw miejsc, imion własnych, które podnoszą wartość pracy, jak również zamieszczanie wniosków, które świadczą o umiejętnościach i dojrzałości piszącego.